

Indicele situației mass-media (ISMM) din Republica Moldova în 2016.

Raport anual

CHIȘINĂU, 2017

Acest raport a fost elaborat cu sprijinul financiar al organizației Civil Rights Defenders, Suedia, partener al CJI.

ABREVIERI

APEL - Asociația Presei Electronice
APCE - Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei
APG - Adunarea Populară a UTA Gagauz-Yeri
API - Asociația Presei Independente
CC - Consiliul Concurenței
CCA - Consiliul Coordonator al Audiovizualului
CIJM - Centrul de Investigații Jurnalistice
CJI - Centrul pentru Jurnalism Independent
CoE - Consiliul Europei
CO - Consiliul de Observatori
CSJ - Curtea Supremă de Justiție
CSM - Consiliul Superior al Magistraturii
GRT - Gagauziya Radio Televizionu
IPNA - Instituția Publică Națională a Audiovizualului
MAI - Ministerul Afacerilor Interne
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PCRM - Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
PDM - Partidul Democrat din Moldova
PG - Procuratura Generală
PL - Partidul Liberal
PSRM - Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
RM - Republica Moldova
SIS - Serviciul de Informații și Securitate
UE - Uniunea Europeană
UTAG - Unitatea Teritorial-Administrativă Gagauz-Yeri

Preliminarii

Raportul de față prezintă o evaluare a situației mass-media din RM în anul 2016, bazată pe două elemente centrale:

- metodologia ISMM (Tabelul ISMM - în *Anexa 1*);
- trecerea în revistă și evaluarea evenimentelor care, în perioada de referință, au avut un impact direct sau indirect asupra situației mass-media.

Metodologia ISMM, aplicată în premieră, cuprinde **șapte** indicatori relevanți pentru realitățile mas-media din RM:

1. Cadrul juridic de reglementare a activității mass-media;
2. Contextul politic;
3. Mediul economic;
4. Mediul profesional;

5. Calitatea jurnalismului;
6. Securitatea informațională din perspectivă mediatică;
7. Securitatea jurnaliștilor.

Cei șapte indicatori conțin cumulativ 15 afirmații cu cinci variante de răspuns. Fiecărui răspuns îi corespunde un anumit punctaj pe o scală de la patru la zero, „patru” însemnând „cel mai bine”, iar „zero” - „cel mai rău”.

ISMM a fost determinat în baza opțiunilor exprimate în scris de către o echipă constituită, sub egida CJI, din 14 experți-evaluatori. Profilul echipei de experți-evaluatori este următorul: doi juriști; trei manageri media; nouă experți media - unul din regiunea transnistreană, unul din UTAG, unul din cadrul Consiliului de Presă, unul din domeniul audiovizualului, unul din presa scrisă, unul din presa on-line, trei reprezentanți ai ONG-urilor de profil. Fiecare expert-evaluator a completat în mod individual Tabelul ISMM (*Anexa 2*).

Valoarea ISMM constituie media punctajului total întrunit de opțiunile experților-evaluatori pentru 15 afirmații conținute în cei șapte indicatori. Valoarea respectivă indică, de fapt, situația mass-media din anul evaluat: bună, relativ bună, marcată de probleme grave, gravă sau extrem de gravă.

Metodologia ISMM oferă un diagnostic pentru mass-media în întregime, dar și pentru fiecare aspect/indicator aparte. Din această perspectivă, ISMM indică zonele în care sunt oportune intervenții pentru a ameliora situația mass-media întru beneficiul cetățeanului și al societății.

Interpretarea datelor (pentru ISMM, pentru fiecare Indicator și pentru fiecare afirmație):

(punctaj)

60-50 - situația mass-media este bună

49-39 - situația mass-media este relativ bună

38-28 - situația mass-media este marcată de probleme grave

27-17 - situația mass-media este gravă

16-0 - situația este extrem de gravă

Trecerea în revistă și evaluarea evenimentelor care, în perioada de referință, au avut un impact direct sau indirect asupra situației mass-media, conferă consistență suplimentară raportului.

În ceea ce urmează, este prezentat punctajul acumulat pentru fiecare afirmație și pentru fiecare indicator aparte astfel încât, în definitiv, să fie dedus ISMM.

Raportul este structurat pe capitole care corespund celor șapte indicatori din metodologia ISMM. În fiecare capitol, pe lângă rezultatele matematice ale evaluării aspectelor ce țin de situația mass-media, se conține o scurtă cronologie

a evenimentelor relevante din anul 2016 și o generalizare a argumentărilor date de experți pentru punctajul acordat.

Ne exprimăm convingerea că o asemenea abordare îți va oferi, dragă cititor, o imagine de ansamblu a situației în care a funcționat mass-media din Republica Moldova în perioada de referință.

Capitolul I. Cadrul juridic de reglementare a activității mass-media

Indicatorul conține trei afirmații.

Prima afirmație - *Legislația mass-media este suficientă, suficientă în cea mai mare parte, suficientă în mare parte, suficientă în măsură mică, insuficientă* - a înrunit 30 de puncte. Cea de-a doua - *Legislația mass-media este conformă standardelor internaționale, conformă în cea mai mare parte, conformă în mare parte, conformă în măsură mică, neconformă* - a acumulat 31 de puncte. Ambele valori corespund unei **situații marcate de probleme grave**.

A treia afirmație - *Legislația este aplicată corect de fiecare dată, de cele mai dese ori, deseori, rareori, deloc sau aproape deloc* - a înrunit 25 de puncte și corespunde unei **situații grave**.

Astfel, potrivit estimărilor experților-evaluatori, cadrul juridic de reglementare a activității mass-media a înrunit 28.66 de puncte și corespunde unei **situații marcate de probleme grave**.

1.1. Cronologie

- Spre sfârșit de ianuarie 2016, după investirea noului Guvern Filip, este publicat Programul de activitate al Executivului pentru anii 2016-2018. Acesta conține și capitolul XV, „Mass-Media”, cu zece prevederi, între care: „Elaborarea Concepției naționale de dezvoltare a mass-media, bazate pe fortificarea pluralismului și a libertății de exprimare”, „Adoptarea unui nou Cod al Audiovizualului” și „Crearea unui cadru propice de dezvoltare a domeniului publicității”¹.
- Pe final de februarie Parlamentul votează, în prima și a doua lectură, proiectul de lege nr. 39 privind modificarea și completarea art. 66 al Codului Audiovizualului, elaborat de un grup de deputați PSRM. Documentul stipulează revenirea la cifra de două licențe de emisie, pe care le poate deține un proprietar din mass-media. Proiectul a fost înregistrat pe 17 februarie 2016, iar urgentarea votării lui a fost motivată de necesitatea de a limita concentrarea proprietății mass-media și de a asigura pluralismul mediatic, acțiuni recomandate de Consiliul UE.

¹ http://www.gov.md/sites/default/files/document/attachments/guvernul_republicii_moldova_-_programul_de_activitate_al_guvernului_republicii_moldova_2016-2018.pdf

Proiectul de lege stipulează aplicarea acestor prevederi după expirarea licenței de emisie, drept urmare, legea va avea efect în anul 2021 în cazul celor care au primit licențe în 2014 sau în 2022 pentru cei care și-au luat licențele în anul 2015².

- În ultima zi de februarie Comisia parlamentară pentru mass-media a reluat audierile publice pe marginea proiectului noului Cod al Audiovizualului, demarate la sfârșitul anului precedent (proiectul Codului Audiovizualului a fost elaborat în 2011, însă în Parlament el a fost înregistrat în martie 2015, ca inițiativă legislativă a PL³). Comisia a dat asigurări că toate sugestiile și recomandările vor fi analizate în cadrul ședințelor acesteia.
- În prima zi de martie deputații din Adunarea Populară a UTA Gagauz-Yeri (APG) adoptă în lectură finală o nouă lege a audiovizualului din autonomie, criticată vehement de societatea civilă și de angajații radiodifuzorului public regional⁴. Analistii au exprimat temeri că noua lege a fost necesară pentru a subordona politic radiodifuzorul public regional.
- La început de martie, ONG-urile de media îi cer președintelui Nicolae Timofti să nu promulge Legea nr. 39 de modificare a Codului Audiovizualului, invocând lipsa de transparență în cazul amendării acestuia și încercarea de a mima reformele și de a proteja interesele private ale unor proprietari de media. ONG-urile subliniau că graba cu care a fost votat proiectul de lege intensifică sentimentul de neîncredere în sinceritatea intențiilor guvernanților de a limita concentrarea mass-media⁵.
- La 10 martie, CCA aprobă recomandările privind mecanismul trecerii radiodifuzorilor de la regimul de televiziune analogică terestră la cel de televiziune digitală terestră⁶.
- La 11 martie CO al IPNA „Teleradio-Moldova” desemnează un nou director al Radio Moldova (Veaceslav Gheorghisenco). Mandatul fostului director expirase încă în februarie 2015. Menționăm că, anul trecut, CO a făcut două tentative de a alege directorul Radio Moldova, în aprilie și în iunie, însă ambele au eșuat⁷.
- La mijloc de martie, Biroul Permanent al Legislativului ia o decizie finală care prevede că operatorii și fotoreporterii vor avea acces în sala de ședințe a Parlamentului ca să facă propriile imagini⁸.
- La finele lui martie, Executivul prezintă Parlamentului spre examinare un proiect de lege elaborat de MAI, care a trezit critici dure. Încă pe

² <http://media-azi.md/ro/stiri/deputa%C8%9Bii-au-votat-un-proiect-de-lege-care-las%C4%83-loc-pentru-mai-multe-%C3%AEntreb%C4%83ri>

³ <http://media-azi.md/ro/stiri/audierile-publice-pe-marginea-codului-audiovizualului-au-aiuns-la-runda-treia>

⁴ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=23670>

⁵ <http://topmedia.md/organizatiile-neguvernamentale-de-media-cer-presedintelui-nicolae-timofti-sa-nu-promulge-legea-de-modificare-a-codului-audiovizualului---71059.html>

⁶ <http://cca.md/news/cca-aprobat-recomand-rile-privind-mecanismul-trecerii-radiodifuzorilor-de-la-televiziunea>

⁷ <http://rm.md/ro/social/veaceslav-gheorghisenco-este-noul-director-radio-moldova/>

⁸ <http://www.realitatea.md/decis--operatorii-vor-avea-acces-in-sala-de-sedinte-a-parlamentului--iata-ce-conditii-trebuie-sa-indeplineasca--video-doc-36146.html>

când acesta se afla în faza discuțiilor, ONG-urile de media au atras atenția asupra deficiențelor proiectului - și anume, că unele prevederi din el sunt pe măsură să admită cenzura în Internet și încălcarea Legii cu privire la libertatea de exprimare. Propunerile societății civile au fost însă neglijate⁹.

- La început de aprilie, 24 de ONG-uri își exprimă îngrijorarea față de potențialele consecințe negative pe care proiectul de lege promovat de MAI, numit generic Legea „Big Brother”, le poate avea asupra drepturilor fundamentale ale omului¹⁰.
- La mijloc de aprilie CCA aprobă *Strategia de acoperire a teritoriului național cu servicii de programe audiovizuale (2016-2018)*. Strategia conține cinci obiective, inclusiv Implementarea televiziunii digitale terestre¹¹.
- La începutul lunii mai șeful statului promulgă Legea pentru modificarea și completarea articolului 66 din Codul Audiovizualului. Legea este contestată de societatea civilă, care pledează pentru adoptarea în procedură de urgență a unui nou Cod al Audiovizualului¹².
- La sfârșit de mai un grup de deputați din fracțiunea PSRM vine cu o inițiativă legislativă care stabilește sancțiuni pentru propaganda homosexualității în rândul minorilor prin intermediul mijloacelor de informare în masă, Internet, spoturi audio-video etc. În replică, experți media și jurnaliști susțin că proiectul aduce prejudicii comunității LGBT, contravine Legii cu privire la asigurarea egalității și nu respectă standardele ONU¹³.
- La mijloc de iunie Sovietul Suprem de la Tiraspol adoptă în două lecturi modificări la codul penal al regiunii separatiste, prin care se instituie pedeapsa penală - amendă între 500 și 1000 de unități convenționale sau privațiune de libertate de până la trei ani - pentru negarea rolului pozitiv al misiunii de pacificare a Federației Ruse în Transnistria¹⁴.
- În iulie Guvernul aprobă Planul de acțiuni pentru anii 2016-2018. Cu referire la mass-media, documentul cuprinde cinci acțiuni, dar niciuna vizând „*Crearea unui cadru propice de dezvoltare a domeniului publicității*”, prevedere ce se regăsește în Planul de activitate al aceluiași Guvern pentru aceeași perioadă¹⁵.
- La început de septembrie este aprobat Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 în mijloacele de informare în masă din RM¹⁶.

⁹ <http://media-azi.md/ro/stiri/un-proiect-de-lege-avizat-de-guvern-care-nu-%C8%9Binut-cont-de-propunerile-ong-urilor-de-media-este>

¹⁰ <http://media-azi.md/ro/stiri/apel-public-cu-privire-la-proiectul-de-lege-propus-de-mai-%C8%99i-adoptat-de-guvern-care-extinde-%C8%99i>

¹¹ <http://cca.md/news/cca-aprobat-strategia-de-acoperire-teritoriului-na-ional-cu-servicii-de-programe-audiovizuale>

¹² <http://media-azi.md/ro/stiri/articolul-66-al-codului-audiovizualului-va-fi-modificat-dup%C4%83-ce-%C8%99eful-statalui-promulgat-legea>

¹³ <http://media-azi.md/ro/stiri/psrm-vrea-s%C4%83-sanc%C8%9Bioneze-presa-pentru-subiectele-ce-promoveaz%C4%83-homosexualitatea-jurnali%C8%99tij>

¹⁴ <http://www.europalibera.org/a/27805301.html>

¹⁵ <http://lex.justice.md/md/365929/>

¹⁶ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=17602&l=ro>

- La începutul lunii octombrie liderul separatist transnistrean respinge pachetul de legi care a trezit nemulțumirea comunității jurnalistice și care viza reducerea fondului de onorarii al jurnaliștilor, schimbarea procedurii de alegere și de demitere a redactorilor-șefi, restricționarea accesului mass-media oficiale la evenimentele organizate în regiune, interzicerea folosirii aparatajului video sau audio¹⁷.
- La 19 octombrie, Guvernul prezintă ca inițiativă legislativă propunerile de modificare și completare a Codului Audiovizualului, parvenite de la CCA. Modificările urmăresc „completarea legii existente cu noi norme legale care să prevadă și modalitatea punerii la dispoziție a unui serviciu mass-media audiovizual la cerere, precum și condițiile de difuzare a unor scurte extrase din semnalul serviciului de programe care efectuează transmisia evenimentelor de importanță majoră”¹⁸.
- În prima zi de noiembrie, CSM suspendă propriul Regulament privind modul de acces în instanțele de judecată, prin care institua norme restrictive de participare a mass-media la ședințele publice. Decizia CSM este calificată drept abuz al instituției de către societatea civilă¹⁹.
- La 17 noiembrie Parlamentul a adoptat în lectura a doua proiectul de lege pentru modificarea articolului 71 al Codului contravențional, care presupune amenzi de zece ori mai mari pentru încălcarea Legii privind accesul la informație. Documentul a fost elaborat de experții CJI²⁰.

1.2. Opinia și evaluarea experților

Cu referire la suficiența cadrului juridic, la conformitatea lui la standardele internaționale și la modul în care este aplicată legislația, experții au remarcat următoarele:

- Legislația mass-media este în mare parte suficientă, întrucât vizează segmente-cheie: activitatea instituțiilor media, libertatea de exprimare, accesul la informație, funcționarea CCA etc.
- Nu există reglementări referitoare la online, iar acest lucru face imposibilă responsabilizarea administratorilor de conținut ai unor portaluri. Și anume, nu există obligația de a indica cine sunt proprietarii portalurilor, cine sunt administratorii de conținut și autorii materialelor plasate. Sunt atestate cazuri de preluare ilegală a conținutului și cazuri în care unele portaluri au publicat materiale false sau denigratoare la adresa unor persoane, însă cei vizați nu au putut identifica autorii sau administratorii resursei media pentru a-i atrage în justiție sau pentru a le cere publicarea unei dezmințiri.

¹⁷ <http://media-azi.md/ro/stiri/%C8%99evciuk-nu-promulgat-setul-de-legi-care-limita-drepturile-jurnali%C8%99tilor>

¹⁸ <http://media-azi.md/ro/stiri/cca-propus-noi-modific%C4%83ri-la-codul-audiovizualului-%C3%AEn-vigoare-expert-media-%E2%80%9Ca%C8%99-asemui>

¹⁹ <http://media-azi.md/ro/stiri/csm-%C5%9Fi-suspendat-regulamentul-privind-accesul-%C3%AEn-sediile-istan%C8%9Belor-judec%C4%83toare%C8%99>

²⁰ <http://media-azi.md/ro/stiri/amenzi-de-zece-ori-mai-mari-pentru-cei-care-vor-%C3%AEnc%C4%83ca-legisla%C8%99Bia-cu-privire-la-accesul-la>

- Sunt necesare un șir de alte reglementări specifice. În audiovizual, spre exemplu, este oportună o delimitare a serviciilor media audiovizuale generaliste de cele tematice, pentru a oferi condiții echitabile de activitate fiecărui tip de televiziune. Totodată, avem nevoie de reglementări specifice și pentru radiodifuzorii regionali/locali, aceștia fiind o categorie distinctă a media audiovizuale. În ceea ce privește media print, cu siguranță avem nevoie de o nouă lege a presei, actuala fiind depășită de timp.
- Sunt depășite și multe prevederi ale legislației audiovizuale. Nu există claritate, spre exemplu, la capitolul „produs propriu”, ceea ce nu stimulează dezvoltarea produsului autohton. Sancțiunile prevăzute pentru încălcarea normelor legale sunt simbolice, astfel că, deseori, unor patroni le convine mai mult să violeze legislația, decât să o respecte. O dovadă concludentă a fost campania electorală.
- Adoptarea Legii nr. 39 privind reducerea de la cinci la doi a numărului de licențe deținute de un proprietar media nu a schimbat situația la capitolul concentrare mass-media.
- Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2016-2018 prevede că, până la sfârșitul lui 2016, urmează să fie adoptat un nou Cod al Audiovizualului, în conformitate cu rezoluțiile CoE, directivele UE, bunele practici comunitare și recomandările partenerilor de dezvoltare. Un nou cod nu a fost adoptat însă, în schimb, Parlamentul a cârpit de câteva ori actualul cod, ceea ce nu a îmbunătățit situația în domeniu.
- În 2016 în UTAG a fost adoptată o nouă lege a audiovizualului, care a perturbat o anumită perioadă activitatea radiodifuzorului public regional. Situația incertă, când o parte dintre radiodifuzori și prestatori de servicii se supun legislației naționale, iar o parte - legislației autonomiei găgăuze, nu a fost depășită. Mai există o atitudine selectivă față de instituțiile mass-media din regiunea dată. Astfel, autoritățile pot organiza evenimente publice, la care anumiți jurnaliști să nu fie invitați.
- În unele domenii specifice, cum sunt accesul la informația de interes public, independența editorială și relațiile colectivelor redacționale cu patronii instituțiilor mass-media, protecția surselor de informare a jurnalistului, oferirea finanțărilor publice pentru mass-media și modul de publicare a așa-numitei „publicități de stat”, reglementările speciale fie lipsesc, fie sunt învechite și necesită modificare cardinală.
- Se lasă remarcată lipsa cu desăvârșire a reglementărilor privind activitatea mijloacelor de informare în masă comunitare.
- Codul Audiovizualului a suferit, până în prezent, aproape o sută de modificări la mai mult de jumătate din cele 68 de articole pe care le conține, dar nu a devenit mai bună nici legislația, nici situația reală în domeniu. Mai mult, e cumva ciudat faptul că, în 2016, CCA a propus modificări la Codul Audiovizualului, ghidându-se de Directiva 2010/13/UE (adoptată cu șase ani în urmă) și nu de Directiva Parlamentului European și a Consiliului de

modificare a Directivei 2010/13/UE, din 25 mai 2016, privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale, având în vedere evoluția realităților pieței.

- Modificările propuse de CCA operează cu noțiuni învechite și nu spun nimic despre așa-zisii „furnizori de platforme de partajare a materialelor video”, cu care operează în prezent legislația europeană.
- Sunt multe lacune în legislație - pornind de la cea care asigură accesul la informație și până la cea care vizează publicitatea - care generează abuzuri. Normele legale sunt aplicate selectiv. Unele instituții media, chiar de admit erori grave, rămân nepedepsite și, deci, favorizate.
- Aplicabilitatea Legii privind accesul la informația de interes public este anihilată de legislația privind protecția datelor cu caracter personal. Un șir de instituții de stat au restricționat accesul jurnaliștilor la informații de interes public tocmai invocând protecția datelor cu caracter personal. Este vorba de CEC, PG, MAI ș.a.
- Definierea, pe alocuri, vagă a principiilor de secret comercial și secret de stat, precum și lipsa interpretării acestor principii în contextul Legii privind accesul la informație, le permit autorităților să se ascundă sub paravanul „secretului de stat” și al „secretului comercial”, atunci când examinează cererile mass-media de acces la informație. Analiza refuzurilor de acces la informație relevă că jumătate dintre acestea sunt întemeiate pe protejarea secretului comercial.
- Dacă o redacție critică activitatea guvernării, serviciile de presă ale autorităților publice îți cer aproape întotdeauna solicitări de informații în scris. Și aștepți zile întregi un răspuns care deseori e vag sau nu se referă la ceea ce soliciți. Redacțiile „prietene” cu guvernarea primesc instant informația și chiar observăm „exclusiv”-uri oferite unor media în mod prioritar.
- De facto, lipsește un control parlamentar eficient. El nu se resimte nici măcar prin examinarea raportului anual al CCA, al IPNA sau al CC.
- Tentativele de modificare a legislației ne-au demonstrat că, sub paravanul unor intenții nobile (reducerea propagandei, de exemplu), se face trimitere la norme internaționale care, într-un final, ajung să fie înteoarse în favoarea intereselor unor „moguli” autohtoni de presă. În aparență, legislatorii solicită organismelor internaționale expertize, recomandări și avize ale proiectelor de lege, în realitate însă, în procesul adoptării lor, ei ignoră esența recomandărilor.
- Analiza acordării, de către CCA, a licențelor de emisie pentru clienții cu relații „la vârf” demonstrează mari deficiențe. Dovadă și faptul că, într-un timp destul de scurt, un deputat socialist s-a căpătuit - cu trei posturi TV.
- În Transnistria încă din 2013, când au fost operate modificări la legislație, activitatea mass-media private întâmpină mari dificultăți. Persistă, în

special, problemele care vizează distribuirea tirajelor ziarelor, învinuirea neîntemeiată a jurnaliștilor, presiuni din partea autorităților asupra redacțiilor, refuzul de a oferi informația care, conform legii, ar trebui să fie publică, limitarea accesului la informație etc.

- Legea cu privire la publicitate, Legea presei sau Codul Audiovizualului, precum și unele norme din Legea privind accesul la informație, nu sunt conforme standardelor internaționale. Jurnaliștii semnalează în ultimul timp probleme majore în procesul de obținere a informației de la autorități, care la rândul lor ezită să aplice prevederile legale.
- Aceleași prevederi ale legislației sunt aplicate diferit în diferite cazuri. Legea cu privire la libertatea de exprimare conține prevederi ce se referă la îngrădirea dreptului la libera exprimare, interdicția cenzurii, protecția surselor anonime, libertatea de a critica statul și autoritățile publice, dreptul la respectul vieții private etc. De asemenea, prin adoptarea acestui act normativ în 2010, a fost introdusă procedura prejudiciară de soluționare a cauzelor cu privire la defăimare, a fost explicat modul de publicare a dezmințirii și replicii, modul de evaluare a prejudiciilor morale cauzate persoanelor fizice și juridice, precum și circumstanțele care exclud răspunderea pentru defăimare. În mare parte această lege este aplicată de magistrați în cadrul proceselor de judecată cu presa.
- Factorii decidenți respectă legislația formal și în mod arbitrar, nu există o monitorizare permanentă și transparentă a respectării legislației. Este tolerat controlul politic și partinic în audiovizual, monopolul mediatic.
- Există destul de multe cazuri când legile sunt neglijate fără ca persoanele responsabile să fie sancționate. Exemple: Legea cu privire la deetatizarea publicațiilor periodice publice a fost boicotată de multe administrații regionale fără ca să urmeze sancțiuni; standardele duble ale CCA la adoptarea deciziilor de sancționare a radiodifuzorilor pentru derogări de la legislație în reflectarea campaniei electorale nu au consecințe pentru CCA.

Capitolul II. Contextul politic

Indicatorul conține o afirmație - *Situația politică este favorabilă activității mass-media, favorabilă în cea mai mare parte, favorabilă în mare parte, favorabilă în măsură mică, defavorabilă* - care a întrunit un indice de 14.00 puncte, corespunzător unei **situații extrem de grave**.

2.1. Cronologie

- La 11 ianuarie 2016 CO al GRT votează o adresare către bașkanul autonomiei și deputații din APG, în care propun modificarea Legii despre televiziune și radio a UTAG și „lichidarea provizorie” a Companiei Publice „Gagauziya Radio Televizionu”. Inițiativa a fost calificată de mai mulți

analiză drept o sfidare a legislației naționale și o comandă politică prin care se urmărește înlocuirea actualilor colaboratori cu persoane docile, precum și transformarea GRT într-un instrument de manipulare informațională, așa cum a fost mulți ani, și care să execute întocmai ordinele autorităților din autonomie²¹.

- La sfârșit de ianuarie CCA sesizează Președinția, Parlamentul, Guvernul, PG, MAI și SIS referitor la proiectul Legii UTAG privind modificarea Legii audiovizualului. În opinia CCA, proiectul conține prevederi ce subminează bazele statalității și ale ordinii legale din RM, poate institui cenzura asupra mass-media audiovizuale din autonomia teritorială și poate substitui, contrar prevederilor legislației RM, atribuțiile de licențiere, supraveghere și control ale autorităților publice centrale și ale organelor de stat, fapt ce ar atenta la suveranitatea și integritatea RM²².
- La 29 februarie își începe activitatea un nou canal - ITV. Despre directorul general al acestuia, Natalia Poleakova (Ghețul), mass-media au scris că este apropiat socialiștilor. Anterior, ea a gestionat canalul TV on-line TSN, controlat de socialiști²³.
- La 9 martie au loc discuții aprinse la ședința Grupului de lucru privind accesul presei în sala de ședințe plenare a Legislativului²⁴.
- La finele lui martie CCA se arată alarmat de faptul că bașkanul Găgăuziei a promulgat Legea cu privire la televiziune și radio din autonomie, care conține o serie de prevederi ce contravin Codului Audiovizualului și legislației naționale, și care a fost supusă unor critici dure de către CCA și reprezentanții societății civile²⁵.
- La mijloc de aprilie, din postările făcute de unii deputați pe rețelele de socializare, opinia publică află că deputata PLDM Maria Ciobanu, care s-a manifestat foarte critic la adresa comuniștilor în ultimii ani, și-ar fi obligat colegii de partid să voteze un reprezentant al PCR în CO al „Teleradio-Moldova”²⁶.
- În iunie Parlamentul votează „pachetul de integritate”, adică trei legi cu menirea să reformeze Comisia Națională de Integritate. Potrivit unei legi din acest pachet, actuala CNI va fi transformată și, pe lângă conducere, va avea și un Consiliu de Integritate. Dacă, la votarea în prima lectură, în componența acestui Consiliu a fost inclus și un jurnalist, în lectură finală legiuitorii au exclus reprezentantul presei. Astfel, în opinia unor experți anticorupție, deputații au arătat că le este frică de presă²⁷.
- În octombrie, în ședință de Guvern, Cancelaria de Stat a propus demiterea lui Ion Terguță, director al Reprezentanței Naționale în RM a TRCI

²¹ <http://media-azi.md/ro/stiri/compania-public%C4%83-gagauziva-radio-televizionu-ar-putea-fi-lichidat%C4%83>

²² <http://cca.md/news/cca-alarat-de-posibilitatea-instituirii-cenzurii-asupra-mass-mediei-audiovizuale-n-autonomia-g>

²³ <http://newsmaker.md/rus/novosti/v-moldove-nachal-rabotu-novyv-telekanal-22894>

²⁴ <http://unimedia.info/stiri/video-discutii-aprinse-la-sedinta-grupului-de-lucru-privind-accesul-presei-in-sala-de-sedinte-plenare-a-legislativului-110923.html>

²⁵ <http://cca.md/news/cca-cere-institu-ilor-statalui-s-nu-admit-subordonarea-radiodifuzorului-public-din-uta-g-g>

²⁶ <http://www.timpul.md/articol/maria-ciobanu-i-a-forat-o-colega-de-partid-sa-voteze-reprezentaii-comunitilor-91231.html>

²⁷ <http://unimedia.info/stiri/jurnalistii-au-fost-exclusi-din-componenta-consiliului-de-integritate-117135.html>

„MIR” și înlocuirea lui cu Valeriu Reniță, fost purtător de cuvânt al ex-președintelui comunist Vladimir Voronin²⁸.

- La 2 și 3 decembrie, la Chișinău are loc Forumul mass-media 2016, ediția a doua. Deși a fost invitată și a acceptat invitația, puterea de vârf, până la urmă, a boicotat acțiunea²⁹.
- La mijloc de decembrie, într-o declarație comună făcută publică de Șefii de Misiune ai statelor UE aflați la Chișinău și adresată autorităților moldave, se menționează între altele: „Ca urmare a ședinței experților privind drepturile omului din 12 decembrie 2016, la care au participat UE, OSCE și CoE, pe de o parte și RM, pe de altă parte, precum și în contextul recentei Zile Internaționale a Drepturilor Omului, Șefii de Misiune ai statelor UE aflați la Chișinău doresc să reamintească standardele universale și europene ale democrației și ale drepturilor omului, pe care și RM și le-a asumat”, „...pluralitatea și diversitatea mass-media reprezintă un element esențial în dezvoltarea unei societăți democratice. Este fundamental ca toate canalele mass-media - atât presa scrisă, cât și cea electronică - să fie tratate în mod egal și să poată funcționa fără presiune sau fără a fi amenințate că vor fi închise”³⁰.
- La 30 decembrie CCA eliberează licență de emisie Companiei „Exclusiv Media” SRL, despre care presa a scris că aparține deputatului PSRM Corneliu Furculiță, pentru postul de televiziune „Exclusiv TV”. Analistii consideră că acest lucru va conduce la o și mai mare concentrare a presei în mâinile grupurilor oligarhice. „Exclusiv TV” va retransmite postul rusesc TNT, dar va avea și emisiuni proprii (35% din emisie)³¹.

2.2. Opinia și evaluarea experților

În ceea ce privește contextul politic în care și-au desfășurat activitatea mass-media, experții au remarcat următoarele:

- Pozițiile dominante pe piață, deținute de politicieni (persoane afiliate), au creat condiții prielnice pentru divizarea mass-media și a jurnaliștilor, antrenarea lor în războaie informaționale politice, utilizarea pieței de publicitate în calitate de pârghie de influență.
- Implicarea politicului în mass-media și dependența presei de banii politici conduc la degradarea sectorului. Contextul politic a favorizat, direct sau indirect, media „de partid” sau pe cele „angajate politic”. Cei interesați în dividende politice au fost generoși în finanțarea unor asemenea mass-media.

²⁸ <http://unimedia.info/stiri/ion-terguta--a-fost-propus-spre-eliberare-din-functia-de-director-al-mir--un-fost-consilier-al-lui-voronin-i-ar-putea-lua-locul-95894.html>

²⁹ <http://api.md/news/view/ro-forumul-mass-media-2016-situatia-presei-din-r-moldova-1386>

³⁰ <http://www.jurnal.md/ro/politic/2016/12/15/oficialii-ue-atentioneaza-conducerea-rm-institutiile-mass-media-trebuie-sa-poata-functiona-fara-presiune-si-fara-a-fi-amenintate-ca-vor-fi-inchise/>

³¹ http://adevarul.ro/moldova/politica/maia-sandu-critica-decizia-cca-elibera-licenta-unui-post-tv-apropiat-socialistilor-zeci-canale-controlate-plahotniuc-dodon-1_586692865ab6550cb8ecd9a9/index.html?utm_source=topmedia.md&utm_medium=feed&utm_campaign=rss&utm_content=topmedia.md

- Membrii CCA, de jure, sunt desemnați de Parlament, ceea ce ar trebui să le asigure independența. De facto, însă, în CCA are loc o distribuție de locuri între partidele aflate la guvernare. Astfel, mandatul de membru CCA este obținut la pachet cu anumite obligațiuni partinice, mai ales când este vorba de eliberarea licențelor de emisie. Astfel poate fi explicat și faptul că unii membri ai Legislativului sunt și importanți deținători/proprietari de media audiovizuale.
- Deși Legislativul s-a arătat îngrijorat de avalanșa de propagandă rusească, la finele anului CCA a eliberat o licență de emisie pentru postul „Exclusiv TV”, care va retransmite și produse ale posturilor rusești de divertisment. De fapt, este a treia licență eliberată membrilor PSRM, implicit actualului președinte, Igor Dodon. Primele două licențe („NTV Moldova” și „Accent TV”) deja au demonstrat în slujba cui sunt puse aceste posturi.
- Contextul politic a generat o politizare excesivă a mass-media în campania electorală pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016. Scrutinul, la rândul său, a cauzat scăderea considerabilă a încrederii moldovenilor în conținuturile mediatice - de la 42% (în aprilie 2016) până la 31% (în octombrie). Unele instituții media - în special, cele controlate de politicieni (posturile TV și radio care fac parte din „General Media Group”, companie deținută de Vladimir Plahotniuc, președinte al PDM, precum și mass-media conectate la oameni din PSRM) - au difuzat în campania electorală conținuturi mediatice manipulatorii și propagandistice, sfidând legislația în vigoare și normele profesionale jurnalistice.
- Pentru media conectate la politicienii care guvernează contextul politic a fost extrem de favorabil, iar pentru presa independentă - dimpotrivă. Și, dacă prima „înfloréște”, ultima - abia de respiră. Dar jurnalismul prestat „în flori” este defavorabil societății.
- Pe parcursul anului s-au înregistrat diferite cazuri de presiuni politice asupra jurnaliștilor și a instituțiilor media. Exemple: în ianuarie, în timpul protestului din fața Parlamentului, în ianuarie, în timpul protestului din fața Parlamentului, operatorul național de cablu ”Moldtelecom”, în circumstanțe greu de înțeles, a sistat emisia unor posturi TV care transmiteau acțiunile protestatari; în februarie, în cadrul talk-show-ului „Puterea a 4-a” de la postul de televiziune N4, Mihai Ghimpu, lider al PL și deputat în Parlament, afirma despre postul privat de televiziune „Jurnal TV” că: „demult trebuia închisă televiziunea asta; nu știu ce doarme la noi acolo... CCA”; în aprilie, administrația postului privat de televiziune TV7 anunța despre întreruperea transmisiunii prin satelit de către Compania moldovenească TDB-service, cu care TV7 avea semnat un contract; tot în aprilie, Inspectoratul de Poliție Taraclia a dispus interogarea jurnaliștilor și confiscarea materialelor în baza cărora a fost realizată investigația „Cum a ajuns un iaz al statului în proprietate privată”; în iunie, persoane din cadrul

Serviciului de pază al Judecătorei Drochia au restricționat accesul jurnalistului și activistului civic Oleg Brega la un proces public de judecată.

- Situația politică, tensionată de alegeri, inclusiv în APG, în niciun caz n-a fost favorabilă activității mass-media din regiune. Au fost cazuri când unii primari din Autonomia Găgăuză au utilizat jurnaliștii pentru promovarea intereselor personale. Mai sunt cazuri, când unii funcționari amenință la telefon redacțiile, iar dacă intimidările nu au efect, se anunță controale inopinate din partea Fiscului.
- 2016 a fost și anul alegerilor prezidențiale în Transnistria, unde de asemenea lupta fără de precedent a forțelor politice s-a răsfrânt asupra mass-media. Până în decembrie, fosta conducere a regiunii separatiste a făcut tot ce i-a stat în puteri pentru ca în spațiul public să nu apară opinii neoficiale sau critice la adresa autorităților. Cum va proceda noua conducere, rămâne de văzut.
- Presiunile unor oameni politici și partide asupra jurnaliștilor și a unor instituții mediatice au ajuns până și în presa regională. De exemplu, un reprezentant al PDM din Ungheni a tot încercat, timp de mai bine de o lună, să convingă un reporter de la ziarul „Expresul” ca acesta să renunțe la activitatea sa, iar alt susținător al PDM, din Nisporeni, a încercat să corupă un reporter de la „Expresul”.
- Deși, aparent, situația politică nu a afectat activitatea mass-media, în realitate politicienii au controlat presa prin fondarea, cumpărarea, vinderea, închiderea de surse media, instituind poziții dominante pe piața mediatică, antrenând o parte din media și din jurnaliști în războaie informaționale și în activități de intoxicare a opiniei publice, lucruri care au afectat grav misiunea firească a mass-media de a servi interesul public.
- Rivalitatea și lupta acerbă dintre principalii lideri politici a implicat nemijlocit și instituțiile mass-media pe care aceștia le controlează direct sau prin intermediari. În consecință, unii jurnaliști și instituții mediatice au protejat interesele politice sau de altă natură ale unor partide sau ale unor oameni politici. Totodată, instituțiile media care au informat relativ corect și echilibrat despre realitățile din țară au devenit ținta unor atacuri și intimidări fără de precedent, lansate de mediile controlate politic, de activiștii de partid sau de preținși experți angajați politic, de persoane din categoria „postacilor” angajați de partide pentru a discredita sau a reduce efectul unor mesaje critice și investigații jurnalistice, publicate de presă.
- În general, atitudinea autorităților față de mass-media a fost clar demonstrată la Forumul Media 2016, ediția a doua. Autoritățile, pur și simplu, au ignorat Forumul, invocând motive neplauzibile. De fapt, cel mai probabil, ele nu au avut un mesaj cu care să vină la reuniunea breslei. După cum s-a constatat, din acțiunile prevăzute pentru guvernare în Foaiă de parcurs adoptată la prima ediție a Forumului, nu a fost îndeplinită niciuna.

Capitolul III. Mediul economic

Indicatorul conține două afirmații.

Prima - *Mass-media sunt independente economic, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu-s independente* - a întrunit 15 puncte, ceea ce corespunde unei **situații grave**. A doua afirmație - *Mass-media sunt independente editorial, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu-s independente* - a întrunit 22 puncte și la fel corespunde unei **situații grave**.

Per total, potrivit estimărilor experților-evaluatori, mediul economic în care mass-media și-a desfășurat activitatea a întrunit un indice de 18.50 puncte și corespunde unei **situații grave**.

3.1. Cronologie

- La 20 ianuarie televiziunea generalistă „Kanal D”, deținută de Grupul „Dogan” din Turcia și care a fost lansată în România în anul 2007, își anunță intenția de a se extinde și în RM. Până la finele anului acest lucru nu a fost realizat însă³².
- La mijloc de februarie, „Adevărul Holding” renunță la versiunea tipărită a cotidianului „Adevărul Moldova”. Ziarul „Adevărul Moldova” a fost lansat pe 6 decembrie 2010, cu un tiraj de 7000 de exemplare, ca parte a trustului „Adevărul Holding”, care la momentul respectiv era controlat de omul de afaceri Dinu Patriciu, iar în 2012 holdingul a fost preluat de omul de afaceri Cristian Burci³³.
- La finele lunii februarie este închis postul de televiziune MBC (Moldavian Business Channel), lansat în vara anului 2014. Proprietarul lui, Valeriu Pleșca, a explicat situația prin criza sistemică profundă din țară în general, dar și în domeniul media în particular³⁴.
- La 27 martie Dan Lozovan, fondator al „Media International” SRL, proprietar al postului „Super TV”, își declară insolvența. Decizia de inițiere a procedurii simplificate de faliment a „Media International” SRL a venit la scurt timp de la cedarea postului „[Super TV](#)” firmei „[Real Radio](#)” SRL, controlată de Dorin Pavelescu, directorul agenției de publicitate „Casa Media Plus” SRL. Agenția are ca fondator firma „OTIV Prime Media” din Olanda, care face parte din imperiul lui Vlad Plahotniuc, potrivit unei investigații [RISE Moldova](#)³⁵.
- La 11 aprilie RISE Moldova scrie că doi oameni de afaceri din RM, un american și un moldovean, care dețin și administrează importante

³² <http://ziarulnational.md/o-televiziune-din-romania-vrea-sa-se-extinda-in-republica-moldova/>

³³ <http://topmedia.md/adevarul-holding-renunta-la-versiunea-tiparita-a-ziarului-adevarul-moldova-iar-redactia-online-va-fi-formata-doar-din-2-jurnalisti---70169.html>

³⁴ <http://topmedia.md/exclusiv-postul-de-televiziunea-mbc-sa-inchis-nu-am-reusit-sa-ne-impunem-ca-produs-declaratiile-proprietarului---70768.html>

³⁵ <http://deschide.md/ro/news/economic/25682/Faliment-pentru-un-grup-media-din-Moldova.htm>

companii în domeniul mass-media și servicii Internet, sunt implicați în ancheta „Panama Papers”, respectiv, au apelat și ei la serviciile avocaților Mossack Fonseca din Panama City. Cel mai mare difuzor de televiziune prin cablu și un important furnizor de servicii Internet din Moldova, Compania „Sun Communications”, de 12 ani are în calitate de acționar majoritar un offshore - „Lekert Management” Ltd. din Insulele Virgine Britanice. Potrivit [investigației](#), în iunie 2012, proprietar oficial al celor 50.000 de acțiuni în valoare de un dolar ale offshor-ului din IVB a devenit Alexandru Sârbu, partener de afaceri la „Sun Communications” împreună cu John Maxemchuk. Alexandru Sârbu ar mai fi coproprietar al postului N4, iar feciorul său Eugeniu, cu care este partener la „N4”, ar mai deține și postul „Agro TV”³⁶.

- La început de mai o investigație realizată de RISE Moldova analizează structura acționariatului instituțiilor de presă transnistrene și ajunge la concluzia că mass-media din stânga Nistrului se află sub controlul autorităților neconstituționale de la Tiraspol³⁷.
- La sfârșitul lui iunie, operatorul de telefonie mobilă Orange semnează un acord pentru a achiziționa 100% din capitalul social al „Sun Communications”, cel mai important operator de televiziune prin cablu din republică, prezent pe piață din 1993 și care oferă servicii în Chișinău, Bălți și Cahul³⁸.
- La 6 iulie Judecătoria sectorului Centru respinge cererea de chemare în instanță a CC, depusă de „Jurnal TV”, după ce Consiliul Concurenței a respins mai multe sesizări privind monopolizarea pieței media din Moldova. Potrivit avocatului „Jurnal TV”, cererea de chemare în judecată a CC avea scopul de a obliga instituția să-i împiedice pe Vladimir Plahotniuc și Dan Lozovan să monopolizeze piața media, și să tragă la răspundere CCA, care ar fi acordat frecvențe ilegal³⁹.
- La mijloc de septembrie presa scrie că deputatul liberal-democrat Chiril Lucinschi vinde compania „AnaliticMedia-Grup” SA, proprietara postului de televiziune TV7. Noii proprietari sunt copiii politicianului. La începutul anului, Chiril Lucinschi anunța că vinde și postul de televiziune „TNT Bravo”⁴⁰.
- La mijloc de octombrie autorul unui studiu (Dorel Samoilă) constată că, în opt luni ale lui 2016, s-a înregistrat o descreștere cu 1,8 milioane de euro a pieței de publicitate, comparativ cu 2015 și cu patru milioane de euro, comparativ cu 2014. În consecință, vânzările de publicitate TV ar putea coborî sub nivelul de 11 milioane de euro, acesta fiind cel mai slab rezultat din 2010 încoace. Potrivit analizei, lider al pieței rămâne postul

³⁶ <http://unimedia.info/stiri/rise-moldova-proprietarii-unor-televiziuni-din-moldova--implicati-in-ancheta-panama-papers-112898.html>

³⁷ <http://unimedia.info/stiri/investigatie-rise-cine-sunt-proprietarii-presei-din-transnistria-114153.html>

³⁸ <http://bani.md/contractul-a-fost-semnat-sun-communications-devine-proprietatea-orange-daca-consiliul-concurenței-autorizează-tranzacția---76562.html>

³⁹ <http://www.jurnal.md/ro/justitie/2016/7/6/monopolistii-presei-sustinuti-de-justitie-judecatoria-centru-a-respins-cererea-de-chemare-in-instanta-a-consiliului-concurenței-care-ii-protejează-pe-afaceristii-plahotniuc-si-lozovan/#update-754709>

⁴⁰ <http://agora.md/stiri/22496/din-tata-n-fiu--chiril-lucinschi-a-vandut-compania-care-detine-postul-tv7---copiilor-sai>

„Prime TV”, care este urmat de „RTR Moldova” și de „TNT Bravo”. Postul TV7, care anul trecut era pe locul trei, a coborât pe poziția șapte, înregistrând o scădere de aproape 70% din volumul de publicitate. Concluzia autorului este că televiziunile pierd ca urmare a extinderii cotei publicității în rețeaua WEB. Un alt factor este lipsa de creștere economică, ceea ce face ca perspectivele pieței TV să rămână destul de sumbre⁴¹.

- La 17 octombrie, cu mai puțin de două săptămâni înaintea alegerilor prezidențiale, presa scria că principalii beneficiari ai banilor de la candidații electorali sunt posturile TV și prestatorii de servicii outdoor (panouri publicitare). Cu contracte de 8,9 milioane de lei, lider incontestabil este „General Media Group Corp” SRL al lui Vlad Plahotniuc. Pe locul doi, dar la mare distanță de „General Media Group”, cu publicitate electorală de 1,36 milioane de lei se află TV „Comunicații” SRL, care deține postul „RTR Moldova”. Urmează PRO TV și NTV, cu câte aproximativ 1,1 milioane de lei⁴².
- La 1 noiembrie este lansat Primul multiplex digital care, deși oferă acoperire națională pentru 15 posturi TV, pornește cu doar opt posturi care au semnat contracte cu ÎS „Radiocomunicații”: „Moldova 1”, „Prime TV”, „TVR Moldova”, „Canal 2”, „Canal 3”, „Publika TV”, N4, „Accent TV”. Alți șapte radiodifuzori cu licențe de difuzare în Multiplexul A - „Agro TV”, „Jurnal TV”, TV 7, ITV, „Regional TV”, „Super TV” și CTC - urmează să fie incluși în pachet dacă vor încheia contractele de prestare a serviciilor și dacă vor putea achita taxa lunară de 5600 de euro, una exagerată în opinia mai multor radiodifuzori⁴³.

3.2. Opinia și evaluarea experților

Cu referire la mediul economic în care și-au desfășurat activitatea mass-media, experții au remarcat următoarele:

- Potrivit standardelor europene, promovarea libertății mass-media trebuie susținută de stat și prin politici economice. În RM, de sprijin financiar din partea statului se bucură doar mass-media publice.
- Legislația națională nu conține prevederi separate pentru businessul media. Deși în legislație sunt stabilite limite speciale pentru concentrarea proprietății în domeniul audiovizualului, eficiența acestora este nulă. Pentru celelalte tipuri de mass-media, legislația nu prevede nici chiar obligația dezvăluirii proprietarilor (beneficiarilor).
- Situația economică din țară nu favorizează independența financiară a mass-media. Poziția dominantă, pe piața audiovizualului, a companiilor deținute

⁴¹ <http://unimedia.info/stiri/vremuri-grele-pentru-televiziuni--in-doi-ani-veniturile-s-au-diminuat-cu-peste-patru-milioane-de-euro-121397.html>

⁴² <http://www.jurnal.md/ro/politic/2016/10/17/mold-street-cine-castiga-milioane-din-campania-electorala/>

⁴³ <http://media-azi.md/ro/stiri/primele-opt-posturi-tv-au-%C3%AEnceput-s%C4%83-emit%C4%83-%C3%AE-n-semnal-digital-terestru>

de liderul partidului de guvernământ este reflectată și în actele oficiale ale CCA, dar problema nu reprezintă o preocupare pentru autoritățile publice - Parlament, CCA sau CC.

- Legislația în vigoare nu prevede criteriile finanțării adecvate, suficiente și garantate a mass-media publice. Concurența pe piața media și pe cea a publicității nu permite dezvoltarea mass-media și/sau acoperirea cheltuielilor mass-media. Legislația prevede existența mecanismelor anti-monopol (anti-concentrare), care în fapt nu sunt aplicabile în domeniul mass-media.
- Deși aproape că nu există mass-media de partid (excepție PP „Comunistul” etc.), cele finanțate de partide și/sau persoane interpușe reprezintă o practică încetățenită în RM. Politica editorială a acestora este vizibil influențată de factorul economico-financiar.
- Instituțiile media care vor să facă jurnalism independent trăiesc de pe o zi pe alta sau de la un grant la altul, fără a avea stabilitate economică pe o perioadă lungă. De aceea, multe redacții apar și dispar sau sunt cumpărate pentru a servi ca instrument de manipulare. În afara Chișinăului situația este și mai gravă.
- Media audiovizuale, de facto, nu pot funcționa pe principii de autogestiune, fără finanțare din partea proprietarilor cu interese politice. Lipsa unei concurențe loiale pe piața de publicitate nu creează condiții de activitate independentă a mass-media.
- Realizarea materialelor comerciale este salutăată de mulți jurnaliști, pe motiv că este un supliment binevenit la salariile nu prea mari. Cu cât instituția media sau jurnalistul se străduiește să fie mai independent, cu atât salariile sunt mai mici.
- Radiodifuzorii publici, contrar legislației, nu au fost niciodată asigurați 100% pentru a activa și a-și exercita misiunea specifică. Astfel, ei se fac, într-o anumită măsură, dependenți de factorul politic.
- Principalele posturi de televiziune și radio sunt controlate de politicieni sau de oameni de afaceri afiliați unor partide politice. Știrile realizate de aceste mass-media sunt deseori politizate și manipulatorii, și urmăresc scopul de a lustrui imaginea partidului și a defavoriza persoanele și/sau formațiunile politice incomode. Jurnaliștii angajați la aceste instituții respectă în totalitate indicațiile editorilor/patronilor în reflectarea evenimentelor și nu sunt independenți editorial.
- Abia dacă vom găsi instituții media care își asigură de sine stătător funcționarea, dar și acelea activează cu un personal redus la maximum - mai puțin de zece angajați. În țară nu sunt create condiții pentru ca mass-media să poată fi independente economic. Există câteva instituții media, finanțate preponderent din granturi de la donatori, care își păstrează independența editorială.

- În condițiile concentrării masive a mass-media este foarte greu să vorbim despre independență economică. Unii patroni de media nu percep această activitate drept o afacere, ci ca pe o „unealtă personală” pe care o folosesc în interesul propriu. Pe moment, avem instituții media care servesc patronului și nu sunt afectate de condițiile economice precare. Totodată, există media audiovizuale care trăiesc din publicitate și depun maximum efort pentru a rezista, rămânând în slujba telespectatorilor și oferindu-le un produs de calitate. La instituțiile media, a căror proprietari sunt politicieni, se observă vădit influența politicului asupra conținutului produs/difuzat.
- Legislația audiovizuală nu prevede reglementări specifice pentru afacerile de media. Ceea ce există acum în Codul Audiovizualului (Articolul 66) este insuficient pentru a asigura o concurență echitabilă pe piața mass-media și cea a publicității. Avem nevoie de prevederi speciale pentru limitarea concentrării audienței.
- Faptul că radiodifuzorii publici sunt finanțați de la buget îi plasează pe cei privați în condiții de concurență neloială. La fel, există concurență neloială și pe piața de publicitate. De facto, vedem un monopol al radiodifuzorilor din centru, fapt ce prejudiciază dezvoltarea mass-media locale/regionale. Serviciile de măsurare a audienței sunt costisitoare, nu pot fi achitate de mass-media locale și, drept urmare, creează dificultăți la accesarea publicității.
- În UTAG, de regulă, mass-media private își formează de sine stătător politica editorială. Totuși, se face vizibilă prezența unor produse jurnalistice făcute la comandă, fie că-i vorba de mass-media publice, fie că-i vorba de unele portaluri. Mai mult, există mass-media care funcționează doar din bani de partid. Mulți jurnaliști depind de patronii instituției mediatică, iar autoritățile autonomiei promovează jurnaliștii doar dacă materialele acestora sunt pe placul conducerii.
- În Transnistria toate mass-media sunt dependente economic: 80 la sută sunt finanțate de stat, iar celelalte fie de proprietari, fie din granturi externe. Despre o relativă independență editorială putem vorbi doar cu referire la media private, inclusiv cele on-line, aparținând ONG-urilor.
- În Moldova, situația când publicitatea este direcționată doar către anumite media nu a fost depășită.
- Legislația economică actuală nu este stimulatorie pentru businessul mediatic, iar reglementarea insuficientă și gestionarea defectuoasă a domeniului de către CCA au stimulat concentrarea proprietății media, în loc s-o descurajeze. CC nu-și răsfânge activitatea și asupra pieței audiovizuale, iar indicatori credibili de măsurare a audienței lipsesc.
- Cu unele mici excepții, proprietarii/finanțatorii principalelor instituții mass/media dictează politici editoriale partizane, motiv din care independența editorială a acestora este foarte scăzută. În majoritatea redacțiilor, factorul economico-financiar nu este separat de cel editorial.

Deseori, în sarcina reporterilor este pusă inclusiv colectarea reclamei și perfectarea abonamentelor, iar unii furnizori de publicitate încearcă să profite de dependența redacțiilor de banii din publicitate, impunând condiții editoriale.

- În ultimii ani, a „înflorit” jurnalismul la comandă, unii profesioniști media acceptând angajamente politice cu scopul clar de defăimare sau de discreditare a oponentilor patronului, utilizând în această luptă „dovezi” inventate sau speculate.

Capitolul IV. Mediul profesional

Indicatorul în cauză conține două afirmații.

*Prima - Procesul de profesionalizare a mass-media este suficient, suficient în cea mai mare parte, suficient în mare parte, suficient în măsură mică, insuficient - a întrunit 40 de puncte, ceea ce corespunde unei **situații relativ bune**.*

*A doua afirmație - Procesul de profesionalizare a mass-media este eficient, eficient în cea mai mare parte, eficient în mare parte, eficient în măsură mică, ineficient - a întrunit 23 de puncte și corespunde unei **situații grave**.*

Astfel, potrivit estimărilor experților-evaluatori, procesul de profesionalizare a întrunit un indice de 31.50 puncte și corespunde unei **situații marcate de probleme grave**.

4.1. Cronologie

- În luna februarie CO al IPNA Compania „Teleradio-Moldova” adoptă Regulamentul și fișa de post ale ombudsmanului radiodifuzorului public național (elaborate în colaborare cu APEL și Consiliul de Presă)⁴⁴. Serviciul ombudsmanului a fost instituit în cadrul IPNA prin Hotărârea CO, la inițiativa ONG-urilor din domeniul media, pe 1 aprilie 2014⁴⁵.
- La 9 martie CJI lansează portalul informativ Mediacritica.md, menit să combată fenomenele propagandei și manipulării în presă și să dezvolte spiritul critic al consumatorilor de media. Portalul este realizat în cadrul Campaniei media împotriva informației false și tendențioase STOPFALS!, desfășurată de API, CJI și Asociația VIP a Televizoristilor Independenți din Moldova⁴⁶.
- La 16 martie este adoptat Codul de conduită al jurnaliștilor acreditați, care vor avea acces în sala de ședințe a Parlamentului⁴⁷.

⁴⁴ <http://trm.md/ro/hotarari-co/>

⁴⁵ <http://trm.md/ro/serviciul-ombudsmanului/raportul-de-activitate-al-ombudsmanului-2014-2015/>

⁴⁶ <http://trm.md/ro/social/cji-a-lansat-un-portal-informativ-despre-combaterea-propagandei-si-manipularii-din-presa/>

⁴⁷ <http://topmedia.md/decis-cameramanii-tv-vor-avea-acces-in-sala-de-sedinte-a-parlamentului-doc---71559.html>

- În ultima zi de martie API lansează Clubul de discuții „STOPFALS!”, care să examineze cazurile de transmitere deliberată, prin intermediul mass-media și al altor platforme de comunicare, a informațiilor false și/sau distorsionate, și să abordeze teme specifice, legate de protecția spațiului informațional al RM⁴⁸.
- La 4 aprilie este anunțat accesul jurnaliștilor la o bibliotecă specializată online - www.mediasource.info. Platforma, cu denumirea „Biblioteca jurnalistului”, vine să faciliteze activitatea celor care muncesc sau sunt interesați de domeniu. Susținătorii platformei au creat un Consorțiu, menit să gestioneze completarea bibliotecii on-line. „Biblioteca jurnalistului” este o inițiativă a Programului Mass-Media al Fundației „Soros-Moldova”⁴⁹.
- În aprilie RISE Moldova, în parteneriat cu Centrul Media din Tiraspol și Juriștii pentru Drepturile Omului, a lansat proiectul „Jurnalism de Calitate pentru Democrație”. Între altele, proiectul în cauză prevede extinderea comunității cu cel puțin 15 jurnaliști locali din cinci regiuni - Nord, Centru, Sud, Găgăuzia și Transnistria⁵⁰.
- La 31 mai APEL lansează studiul „Pluralismul extern al mass-media din Republica Moldova în 2015”⁵¹, realizat în premieră în temeiul unei metodologii elaborate în UE și ajustate la realitățile autohtone, în cadrul unei inițiative a Fundației „Soros-Moldova”.
- În octombrie Consiliul de Presă își alege o nouă componentă⁵².
- În noiembrie sunt desemnați finaliștii concursului pentru Premiul Național de Etică și Deontologie Profesională Jurnalistică, instituit de Consiliul de Presă în anul 2015. În concurs a ieșit învingător portalul Anticorupție.md⁵³.
- Pe 2 și 3 decembrie la Chișinău are loc Forumul mass-media 2016, la care își anunță participarea peste 180 de jurnaliști, editori, manageri media, alți colaboratori ai redacțiilor, reprezentanți ai organizațiilor și asociațiilor de media, ai agențiilor de publicitate și ai mediului academic aferent formării profesionale jurnalistice, experți din țară și de peste hotare. Forumul este organizat de către Consiliul de Presă, în parteneriat cu API, CJI și APEL⁵⁴.

4.2. Opinia și evaluarea experților

Cu referire la procesul de profesionalizare a mass-media, experții au remarcat următoarele:

- În Republica Moldova funcționează cinci universități care au facultăți sau catedre de jurnalism - patru la Chișinău și una la Bălți. Programele de studii

⁴⁸ <http://www.api.md/news/view/ro-api-lanseaza-clubul-de-discutii-stop-fals-1153>

⁴⁹ <http://topmedia.md/jurnalistii-din-republica-moldova-vor-avea-acces-la-o-biblioteca-online-detaliu--72525.html>

⁵⁰ <http://topmedia.md/rise-moldova-isi-extinde-comunitatea-cu-cel-putin-15-jurnalisti-locali-din-5-regiuni--nord-centru--sud--qagauzia-si-transnistria-detaliu--73498.html>

⁵¹ <http://www.soros.md/publication/pluralism-extern-massmedia-moldova>

⁵² <http://media-azi.md/ro/stiri/consiliul-de-pres%C4%83-are-o-componen%C8%9B%C4%83-nou%C4%83>

⁵³ <http://media-azi.md/ro/stiri/au-lost-desemna%C8%9Bi-final%C8%99ti-concursului-pentru-premiul-na%C8%9Bional-de-etica%C4%83-%C8%99i-deontologie>

⁵⁴ <http://www.media-azi.md/ro/stiri/la-2-3-decembrie-2016-va-avea-loc-forumul-mass-media-2016>

sunt aprobate de Ministerul Educației și corespund în mare parte rigorilor internaționale. Totuși, cadrele didactice care predau jurnalismul, în unele cazuri, sunt teoreticieni și/sau jurnaliști formați în perioada sovietică, iar procesul de profesionalizare a viitorilor jurnaliști are de suferit.

- Cunoștințele teoretice și abilitățile practice, dobândite de majoritatea absolvenților facultăților de profil, deseori sunt în disonanță cu cele solicitate la nivel practic. Remarcăm și absența, în majoritatea cazurilor, a codurilor deontologice la nivel de instituții mediatice.
- Aparent, există și funcționează elementele-standard ale unui proces modern de profesionalizare a jurnaliștilor. Însă sistemul de educație nu răspunde în măsură deplină necesităților pieței media, iar reforma curriculei universitare se realizează foarte lent. În consecință, eficiența instituțiilor de formare profesională este modestă.
- Există multe posibilități de pregătire profesională a jurnaliștilor, însă după absolvire aceștia în mare parte se conformează „normelor și standardelor redacționale”. Autocenzura rămâne un fenomen caracteristic. Condițiile economice și sociale pe de o parte, și afilierea politică sau afilierea la unele grupuri cu interese financiare a multor media pe de altă parte, determină jurnaliștii să ignore normele deontologice. Vedem ziariști care trec de la o instituție media a cărui patron se află în opoziție la cele care aparțin „actorilor” activi ai Puterii. Procese inverse se întâmplă mult mai rar. Patronii, care sunt reprezentanți ai clasei politice, nu au nevoie de jurnaliști independenți, iar consumatorul de informație nu are prea multe pârghii de a-i sancționa.
- Asociațiile obștești locale sau internaționale organizează periodic cursuri de formare profesională care, de regulă, sunt deschise tuturor doritorilor. Însă jurnaliștii de la instituțiile angajate politic și care, de fapt, ar avea cel mai mult nevoie de instruire nu participă, de obicei, la aceste cursuri. Cei care vor să devină jurnaliști au unde învăța, fie aici, fie peste hotare, iar în ultimii ani oportunitățile s-au diversificat. Un exemplu elocvent în acest sens este Școala de Studii Avansate în Jurnalism, un proiect de formare profesională postuniversitară, desfășurat de mai bine de un deceniu de CJI.
- Procesul de profesionalizare este eficient doar acolo, unde jurnaliștii își fac meseria cu bună-credință. Deseori, însă, constatăm abateri grave de la normele jurnalistice și de la codurile deontologice, fapt care generează dezinformare și manipulare. În ultima campanie electorală am fost martori ai falsurilor mediatice, ai mesajelor discriminatorii și de incitare la ură, tirajate intens de către unele instituții media.
- În UTAG, deși de peste 20 de ani funcționează o Universitate de Stat, Facultatea de jurnalistică a reușit doar în trei rânduri să formeze câte o grupă de studenți. În regiune, de regulă, nu sunt organizate cursuri de scurtă durată pentru diferite categorii de jurnaliști, cum se întâmplă la Chișinău.

La fel, lipsesc asociațiile profesionale ce ar întruni jurnaliștii și i-ar motiva să activeze conform Codului deontologic.

- În Transnistria există o anumită bază de formare a jurnaliștilor, la Universitatea de stat din Tiraspol, dar metodele de predare și dotarea tehnică de acolo lasă mult de dorit. Unele redacții își propun anumite norme deontologice, dar ele nu întotdeauna sunt respectate. Mass-media de stat, deși sunt bine dotate tehnic, produc, deseori, conținuturi propagandistice. Funcționează mai multe ONG-uri de media, dar comunicarea lor cu jurnaliștii este anevoioasă, din motiv că autoritățile nu salută asemenea practici.
- Partizanatul politic, răspândit masiv în presă, vorbește elocvent despre (in)eficiența procesului de profesionalizare a mass-media.
- Asociații profesionale există pe mai multe segmente relevante ale pieței mediaticе, dar eficiența activității acestora este diferită. Un sindicat al jurnaliștilor așa și nu a fost constituit, cu toate că despre necesitatea acestei structuri se vorbește de mulți ani. La fel, este necesară constituirea unei structuri de autoreglementare în domeniul publicității.

Capitolul V. Calitatea jurnalismului

Indicatorul conține trei afirmații.

Prima afirmație - *Există pluralism extern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există* - și a doua - *Există pluralism intern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există* - au întrunit 37, respectiv 28 de puncte, ceea ce corespunde unei **situații marcate de probleme grave**.

A treia afirmație - *Mass-media sunt de calitate, de calitate în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu este de calitate* - a întrunit 19 puncte și corespunde unei **situații grave**.

Astfel, potrivit estimărilor experților-evaluatori, calitatea mass-media a întrunit un indice de 28.00 de puncte și corespunde unei **situații marcate de probleme grave**.

5.1. Cronologie

- La 21 ianuarie Agenția de știri și Radio „Sputnik Moldova” anunță că orașele în care emite (Chișinău, Bălți, Cahul, Leova, Ocnița, Tighina,

Ungheni, Hâncești, Cimișlia și Comrat) îi asigură, de facto, o acoperire națională⁵⁵.

- La finele lui ianuarie CCA a acordat licență de emisie Firmei „Honestas” SRL, pentru postul de televiziune „Axial TV”. Reprezentanții postului precizau că televiziunea va fi una generalistă, apolitică, iar grila de emisie va include, în proporție de 95%, producție autohtonă: știri, emisiuni informativ-analitice, filme documentare, emisiuni de autor, emisiuni pentru copii și de divertisment⁵⁶.
- La 16 martie ziarul regional „Вести Гагаузии” marchează 20 de ani de existență. Publicația a fost felicitată de primul vicepreședinte al Adunării Populare și de primul vicepreședinte al Consiliului executiv din Comrat⁵⁷.
- La sfârșit de martie pe piața mediatică s-a lansat o nouă platformă on-line - www.report.md, proiect finanțat de Ambasada Regatului Țărilor de Jos în România. Portalul își propune să producă știri, reportaje, investigații jurnalistice, materiale cu tematică europeană, fiind o platformă sigură pentru consumatorii de presă atât din RM, cât și din străinătate. Din echipa Report.md fac parte jurnaliștii Vitalie Călugăreanu (coordonator echipă editorială), Lilia Zaharia, Natalia Costaș și Constantin Uzdriș, care vor fi asistați de un fotoreporter profesionist, Elena Covalenco. Jurnaliștii au fost selectați pe bază de concurs și instruiți de traineri cu experiență din România⁵⁸.
- La 29 aprilie CCA a acordat licență de emisie pentru postul public TV „Moldova 2”. Directoarea de programe a acestuia, Ilona Spătaru, declară că „Moldova 2” va emite non-stop prin cablu și va avea acoperire națională⁵⁹. TV „Moldova 2” s-a lansat pe 3 mai.
- Pe 17 mai CCA aprobă cererea P.P. „Timpul de dimineață” de eliberare a licenței de emisie pentru postul de televiziune „10 TV”. Emisia postului urma să fie constituită din emisiuni autohtone, proprii și preluate de la postul „Nașul TV” din România. Postul de televiziune va emite prin intermediul distribuitorilor de servicii din țară⁶⁰.
- La 1 iunie pe piața media a apărut o nouă publicație - revista „Cronica”. Potrivit conducerii redacției, publicația va fi una generalistă, urmând să apară săptămânal și să fie difuzată într-un tiraj de 45 de mii de exemplare. În spatele publicației nu s-ar afla vreun partid politic sau holding de business, existența ei fiind întreținută din publicitate și vânzări. Printre colaboratori, se regăsesc jurnaliști cu experiență în mass-media - Angela Aramă, Arcadie Gherasim, Viorel Pahomi etc.⁶¹.
- La 7 iunie CCA a desfășurat bilanțul Concursului pentru suplinirea capacității disponibile a Multiplexului A (3 sloturi). La concurs s-au înscris

⁵⁵ <http://aif.md/radio-sputnik-moldova-uslyshit-vsya-strana/>

⁵⁶ <http://topmedia.md/un-nou-post-de-televiziune-in-moldova-membrii-cca-au-ramas-impresionati---69066.html>

⁵⁷ <http://www.halktoplushu.md/index.php/novosti/1290-yubilei-gazety-vesti-gagauzii>

⁵⁸ <http://topmedia.md/un-nou-portal-de-stiri-lansat-in-moldova-proiectul-este-coordonat-de-jurnalistul-vitalie-calugareanu--72200.html>

⁵⁹ <http://media-azi.md/ro/stiri/%E2%80%9Emoldova-2%E2%80%9D-un-nou-post-public-cu-acoperire-na%C8%9Bional%C4%83>

⁶⁰ <http://media-azi.md/ro/stiri/ziarul-%E2%80%9Etimpul%E2%80%9D-%C3%AE%C8%99I-deschide-post-de-televiziune>

⁶¹ <http://media-azi.md/ro/stiri/pe-pia%C8%9Ba-media-ap%C4%83rut-o-nou%C4%83-publica%C8%9Bie-revista-%E2%80%9DCronica%E2%80%9D>

cinci solicitanți: „NTV Moldova”; „Accent TV”; „Jurnal TV”; „ITV”; „RTR Moldova”. Cele trei sloturi disponibile au fost repartizate posturilor de televiziune „Accent TV”; „Jurnal TV” și „ITV”⁶².

- La 27 iunie CCA a acceptat solicitarea postului de radio „Poli Disc - Русское Радио” de schimbare a denumirii în „Poli Disc - Новое Радио”; a eliberat autorizație de retransmisie pentru studioul de televiziune „Vis TV” din satele Grimăncăuți și Trebisăuți (r-nul Briceni) pentru următorul termen de activitate; a retras licența de emisie Î.C.S. „Vînzări Inteligente” SRL, fondatoarea postului de televiziune „Fishing & Hunting Premium Channel”, după ce au fost epuizate toate sancțiunile prevăzute de Codul Audiovizualului⁶³.
- Pe 12 august CCA a aprobat cererea de prelungire de drept a licenței de emisie pentru „Radio Alla”, care emite în Chișinău și Bălți și care „preia știrile Agenției „Sputnik”, cunoscută drept un organ de propagandă al Kremlinului. CCA, de asemenea, a votat pentru reperfectarea licenței de emisie eliberată pentru postul „Jurnal TV”⁶⁴.
- La 26 august redacția „Sputnik Moldova” își anunța cu bucurie cititorii că a fost lansată varianta pentru mobil a site-ului. Astfel, materialele „Sputnik Moldova” deveneau posibile de vizualizat și pe dispozitive PDA - tablete, telefoane smartphone-uri⁶⁵.
- La 12 septembrie „Jurnal TV” a lansat un buletin de știri în limba rusă, argumentând că decizia a fost luată la solicitarea telespectatorilor de etnie rusă. Buletinul va fi difuzat de luni până vineri, după emisiunile de dezbateri⁶⁶.
- La 13 septembrie s-a lansat oficial pe piața media postul de televiziune „10 TV”. Unul dintre angajații „10 TV”, Constantin Codreanu, a precizat că scopul noului proiect media este „de a informa corect și nepărtinitor cetățenii Republicii Moldova și ai României, precum și din Diasporă, despre realitățile de pe cele două maluri ale Prutului”⁶⁷.
- La sfârșit de septembrie CCA a aprobat declarațiile a 105 instituții ale audiovizualului privind reflectarea campaniei electorale la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016⁶⁸.
- La 28 octombrie emisiunea „Puterea a patra”, la care a participat primarul de Bălți și liderul „Partidului Nostru”, Renato Usatîi, nu a apărut pe post. Moderatorul Gheorghe Gonța a anunțat pe Facebook că emisiunea nu va avea loc „din motive... hai să le zicem tehnice”. Emisiunea, oricum, a fost plasată pe Internet⁶⁹.

⁶² <http://cca.md/news/cca-multiplexului-fost-suplinut-cu-15-posturi-de-televiziune>

⁶³ <http://cca.md/news/cca-radio-poli-disc-va-fi-radio-poli-disc>

⁶⁴ <http://unimedia.info/stiri/permalink-119834.html>

⁶⁵ <http://sputnik.md/moldova/20160826/8770838.html>

⁶⁶ <http://topmedia.md/jurnal-tv-a-lansat-un-buletin-de-stiri-in-limba-rusa-cum-arata-si-care-sunt-argumentele-postului-tv--video---79219.html>

⁶⁷ <http://media-azi.md/ro/stiri/%E2%80%9E10tv%E2%80%9D-s-lansat-oficial-pe-pia%C8%9Ba-media-din-r-moldova>

⁶⁸ <http://cca.md/news/cca-105-radiodifuzori-tv-60-radio-45-vor-reflecta-campania-electoral-la-alegerile-preziden-iale>

⁶⁹ <http://unimedia.info/stiri/emisiunea-puterea-a-patra--in-care-renato-usatii-a-publicat-inregistrari-telefonice-cu-plahotniuc-si-proca--nu-a-aparut-pe-post-122122.html>

- La 18 noiembrie ziarul «Вести Гагаузии» își lansează pagina web. Publicația a fost fondată în martie 1996 de către APG⁷⁰.
- La 5 decembrie CCA face bilanțul Concursului de selectare a proiectelor de programe audiovizuale care abordează subiecte și probleme de interes public, a căror producere va fi susținută financiar din sursele Fondului de susținere a radiodifuzorilor, pentru 2016. La concurs au participat 20 de radiodifuzori locali cu 27 de proiecte de programe audiovizuale. CCA a decis să acorde susținere financiară câte unui radiodifuzor, la fiecare temă de interes public (TV și Radio), alocând suma de 914.650 lei. Câștigători au fost declarați „Impuls TV”, „SOR TV”, „BAS TV”, „TV-Drochia”, Radio „Eco FM”, „GURINEL TV”, „Radio Orhei” și „ELITA TV”⁷¹.
- La 30 decembrie CCA aprobă apariția unui nou post de radio - „Radio ONE”. Potrivit directorului de programe Călin Roșca, pe frecvențele noului post va fi difuzată muzică europeană, românească și rusească. Emisiunile vor fi realizate atât în limba română, cât și în rusă. Totodată, postul va difuza materiale proprii, dar și va face retransmisiuni din străinătate⁷².

5.2. Opinia și evaluările experților

În ceea ce ține de pluralismul extern și intern al mass-media, precum și de calitatea produselor mediatic, experții au remarcat următoarele:

- În ultimii doi-trei ani pluralismul extern s-a dezvoltat, astfel că există instituții media pentru diferite categorii de public, în funcție de vârstă, interese, domenii profesionale etc. Exemple: Bizlow.md - juridică/avocatură; Anticorupție.md, Moldovacurata.md, Zdg.md - anticorupție/integritate în sectorul public; E-sanatate - medicină; Agro TV și Agrobiznes.md - agricultură; Moldova Sport TV - sport; Diez.md și Zugo.md - tineret etc.
- Există o diversitate a mass-media de toate tipurile, dar observăm o concentrare a ei în Chișinău. Aproape 2/3 din cei peste 120 de radiodifuzori sunt concentrați în capitală, iar în o treime din raioane radiodifuzorii locali/regionali lipsesc.
- Problema pluralismului extern se face simțită îndeosebi în audiovizual. Actuala practică a CCA de organizare și desfășurare a concursurilor pentru licențe nu corespunde diversității și pluralismului de interese din societate.
- În UTAG, deși funcționează toate tipurile de mass-media, nu există o concepție de dezvoltare a pluralismului mediatic extern. Probleme mari sunt și în ceea ce privește proporția conținuturilor locale. La nivel

⁷⁰ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=29569>

⁷¹ <http://cca.md/news/cca-f-cul-bilan-ul-concursului-de-selectare-proiectelor-de-programe-audiovizuale-0>

⁷² http://www.realitatea.md/un-nou-post-de-radio-va-fi-lansat-in-curand-in-moldova---radio-one_50502.html?utm_source=topmedia.md&utm_medium=feed&utm_campaign=rss&utm_content=topmedia.md

legislativ, dacă și sunt adoptate anumite modificări, ele vizează, de regulă, radiodifuzorul public regional.

- Diversitatea mediatică urmează a fi consolidată prin crearea mass-media comunitare și a celor de nișă (specializate). În acest scop urmează a fi instituite cerințe legislative și asigurate condiții adecvate.
- În Transnistria, doar 20 la sută din mass-media sunt private și, deci, nu putem vorbi de pluralism extern.
- În Republica Moldova nu există „liste negre” ale posturilor TV și de radio, așa cum se întâmplă în Ucraina, bunăoară. Informația e accesibilă prin eter, rețelele de cablu, prin intermediul presei scrise și on-line, deci există pluralism extern.
- Este greu să vorbim despre pluralism, dacă mass-media sunt divizate în „ai noștri” și „ai voștri”.
- Nivelul de pluralism intern este mai mic. Lipsește, în mare parte, o agendă editorială a presei. Preponderent, jurnaliștii se ghidează de agenda clasei politice.
- Avem puține media care tind să fie calitative. Pe interior, în foarte puține redacții reporterii fac ceea ce cred că este necesar; cel mai des ei fac ceea ce intră în misiunile dictate de proprietar.
- Există produse mediatică realizate conform normelor profesionale și tehnice. Totuși, percepția mass-media este grav compromisă de derogările de la normele profesionale, de propagandă, dezinformare, manipulare etc. Este evident că activități eficiente de educație mediatică ar putea schimba această percepție.
- Deseori în produsele mediatică lipsește așa-numitul „background”. Autorii se limitează doar la declarațiile oficialilor. Concurența și graba de a fi „primul” mesager îi determină pe editori să plaseze pe post sau on-line știri neverificate.
- În ultimii doi-trei ani a sporit numărul de materiale de investigație, însă acestea pot fi citite mai mult în presa scrisă și, de facto, sunt lipsă în emisiunile și în grilele de programe ale posturilor TV și de radio. În multe cazuri presa scrisă retipărește investigațiile făcute de organizațiile neguvernamentale specializate. Presa audiovizuală nu o face.
- În interiorul fiecărei instituții de presă, indiferent de tipul acesteia, diversitatea de produse mediatică este insuficientă. Mass-media în mare parte sunt preocupate de reflectarea evenimentelor politice. În presa din capitală rareori sunt publicate știri și/sau reportaje despre protagoniști din raioane. La fel, doar câteva instituții s-au specializat în realizarea investigațiilor jurnalistice, restul ignorând aproape în totalitate acest gen jurnalistice.
- În mare parte, mass-media sunt amplasate în Chișinău și reflectă doar realitățile din capitală; produsele mediatică privind realitățile din exteriorul

municipiului Chișinău sunt o excepție. Diversitatea produselor mediatice se reduce la produsele informative și la emisiuni de dezbateri.

- Instituțiile media controlate de politicieni și/sau oameni de afaceri conectați la liderii de partide încalcă deseori normele deontologice, dezinformează și manipulează opinia publică. În același timp, media independente încearcă să respecte prevederile Codului deontologic și, chiar dacă admit abateri, de regulă, le corectează operativ.
- Până și la instituțiile care dau tonul propagandei („Sputnik”, de exemplu) vedem diverse voci. „Unionistul” Mihai Ghimpu e aproape zilnic pe banda de știri de aici. Pluralism? Ca număr, poate. Dacă analizăm contextul în care sunt plasate aceste „surse externe”, vedem că scopul e altul decât cel de a asigura pluralismul de opinii. Și această situație este comună pentru majoritatea redacțiilor din Moldova.
- Subiectul privind calitatea media are două aspecte. Pe de o parte, avem redacții potente în care jurnalismul se rezumă la alergatul cu microfonul după „eroi”, iar pe de altă parte - redacții mai mici în care și produsele sunt mai puține la număr, în schimb, pot fi bifate în dreptul jurnalismului de calitate. Totuși, nu doar reflectarea evenimentelor minut cu minut, echilibrul surselor etc. conferă valențe calității media. Subiectele inedite, interesele din spatele declarațiilor populiste, investigațiile etc. dau autenticitate jurnalismului de calitate.
- O parte din media livrează publicului diverse genuri jurnalistice - știri, reportaje, comentarii, analize, interviuri, produse multimedia -, destinate diferitelor categorii de beneficiari. Procentul presei de calitate este foarte mic, avem în proporții masive informație manipuloare și propagandă, fapt certificat de rapoartele de monitorizare a organizațiilor de media, inclusiv în campaniile electorale.
- În ceea ce privește pluralismul intern, la capitolul protagoniști și autori observăm că, și în 2016, unele instituții media au păstrat tendința de a le avea în emisiuni și de a le cita drept experți pe unele și aceleași personaje. De exemplu, un raport de monitorizare al CCA, realizat în perioada 18 ianuarie - 18 februarie 2016, a arătat că, în cadrul emisiunii „Replica” de la „Prime TV”, invitații (subiecți politici) cu cea mai mare pondere au fost reprezentanții PDM, cu un volum procentual de 57,14% (patru apariții), fiind urmați de PL cu 28,57% (două apariții) și PAD cu 14,29% (o apariție). O situație similară avem la „Publika TV” unde, în cadrul emisiunii „Fabrica”, PDM a avut o prezență de 40% (cinci apariții), PL - 20% (trei apariții), PPRM și PPUCM 0 13,33% (câte două apariții fiecare). O tendință asemănătoare s-a înregistrat și la capitolul subiecți-comentatori politici. În aceeași perioadă, în cadrul serviciilor de programe ale posturilor TV monitorizate, la capitolul gender au dominat bărbații. Spre exemplu, la „Publika TV” raportul a fost de 90,24% bărbați față de 9,76% femei.

- Instituțiile mediatice din Autonomia Găgăuză, indiferent de forma de proprietate, încearcă să dezvolte pluralismul intern, însă nu fiecare reușește. Cota produselor jurnalistice analitice și, mai ales, a investigațiilor rămâne foarte scăzută. Jurnalismul de calitate poate fi făcut de profesioniști, dar puțini dintre absolvenții facultăților din Chișinău revin în autonomie. În plus, salariile jurnaliștilor nu-s motivante. Din această cauză unii colegi de breaslă acceptă materiale la comandă, plătite din bani de partid. Chiar și operatorii de cablu, deși câștigă din abonamente, oricum realizează emisiuni proprii pentru comanditari politici.
- Produsele mediatice din regiunea transnistreană, mai ales în audiovizual, corespund unei anumite diversități, având în vedere genurile jurnalistice, geografia sau protagoniștii subiectelor realizate.
- Politizarea excesivă a mijloacelor de informare în masă, datorată controlului economico-politic, afectează grav politica editorială a celor mai influente mass-media.
- În multe cazuri, ponderea subiectelor politice este nejustificat de mare. Deși oficial nu sunt organe de presă ale partidului (legea interzice partidelor politice să dețină televiziuni), de facto unele posturi TV sunt tribune pentru transmiterea, promovarea și propagarea în scopuri electorale a unor partide, a liderilor și a poziției acestora în diferite probleme. Totodată, posturile cu pricina desfășoară deseori campanii de discreditare și defăimare a oponentilor partidelor respective.

Capitolul VI. Securitatea informațională din perspectivă mediatică

Indicatorul conține două afirmații.

Prima afirmație - *În spațiul informațional activează instituții mediatice autohtone care contribuie plinar, în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, deloc la fortificarea securității informaționale* - a întrunit 23 de puncte, iar a doua - *În spațiul informațional activează instituții mediatice străine care nu afectează, afectează în măsură mică, în mare parte, în cea mai mare parte, afectează total securitatea informațională* - 21 de puncte, ceea ce corespunde unei **situații grave**.

Astfel, potrivit estimărilor experților-evaluatori, securitatea informațională din perspectivă mediatică a întrunit un indice de 22.00 de puncte și corespunde unei **situații grave**.

6.1. Cronologie

- La 9 martie CJI lansează un portal informativ, mediacritica.md, care-și propune să combată fenomenele propagandei și al manipulării în presă, și să dezvolte spiritul critic al consumatorilor de media din RM⁷³.
- La mijloc de martie Agenția de presă IPN publică primul studiu de caz în cadrul unui proiect menit să taxeze politicienii și formatorii de opinie atunci când aceștia mint și manipulează. Studiul a fost plasat pe pagina proiectului, sic.md⁷⁴.
- La 7 aprilie Curtea de Apel Chișinău lasă în vigoare decizia CCA din 27 mai 2015 vizând sistarea emisiei canalului TV „Россия-24” pe teritoriul Republicii Moldova. CCA a invocat atunci lipsa de pluralism, promovarea politicii Federației Ruse și necesitatea protejării spațiului informațional. Decizia CC a fost atacată în instanță de ex-deputatul Grigore Petrenco⁷⁵.
- La sfârșit de iunie își începe activitatea Rețeaua regională a organizațiilor de autoreglementare în mass-media, care va examina cazurile grave de propagandă informațională din opt state: Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Moldova, Ucraina, Belarus, Federația Rusă, Tadjikistan. Prima ședință a Rețelei regionale a avut loc în capitala Georgiei, orașul Tbilisi⁷⁶.
- La 26 august redacția „Sputnik Moldova” își anunță cu bucurie cititorii că a fost lansată varianta pentru mobil a site-ului. „Formați m.ru.sputnik.md (în versiunea rusă), m.md.sputnik.md (în versiunea moldovenească), m.ro.sputnik.md (proiectul special Moldova-România), iar telefonul dw. sau tableta vor accesa automat varianta mobilă a site-ului”⁷⁷.
- La 22 septembrie premierul Pavel Filip are discuții la New York cu subsecretarul pentru diplomație publică și afaceri publice al Departamentului de Stat al SUA, Richard Stengel. Vorbind de noi domenii de colaborare în cadrul dialogului bilateral moldo-american, premierul a propus ca în acesta să fie incluse „securitatea informațională” și „protejarea spațiului informațional și al mass-media din Moldova”⁷⁸.
- La început de octombrie Guvernul aprobă „Concepția securității informaționale”, cu scopul declarat de a proteja interesele persoanelor, ale societății și ale statului în domeniul informațional, precum și asigurarea securității informaționale a societății⁷⁹.
- La 5 decembrie NATO și UE adoptă un set de propuneri pentru implementarea Declarației Comune adoptate la Summitul aliat de la Varșovia din iulie, inclusiv înființarea în 2017 a unui Centru European pentru Contracararea Amenințărilor Hibride⁸⁰.

⁷³ <http://trm.md/ro/social/cji-a-lansat-un-portal-informativ-despre-combaterea-propagandei-si-manipularii-din-presa/>

⁷⁴ <http://ipn.md/ro/special/75321>

⁷⁵ <https://point.md/ru/novosti/politika/ap-ostavila-v-sile-reshenie-suda-o-zaprete-veschaniva-rossiya-24>

⁷⁶ <http://www.ipn.md/ro/societate/77468>

⁷⁷ <http://sputnik.md/moldova/20160826/8770838.html>

⁷⁸ <https://point.md/ru/novosti/politika/pavel-filip-vstretilsya-s-zameshtilem-gossekretarva-ssha-richardom-stengelem>

⁷⁹ <http://deschide.md/ro/stiri/politici/1515/Contracararea-r%C4%83zboiului-informa%C8%9Bional-Guvernul-a-aprobat-%E2%80%9EConcep%C5%A3ia-securit%C4%83%C5%A3ii-informa%C5%A3ionale%E2%80%9D.htm>

⁸⁰ <http://deschide.md/ro/stiri/externe/4116/NATO-%C8%99i-UE-vor-%C3%AEnfiin%C8%9Ba-un-centru-pentru-a-lupta-contra-%E2%80%9Er%C4%83zboiului-hibrid%E2%80%9D.htm>

- În luna decembrie, Programul Mass-Media la Fundației „Soros-Moldova” finalizează studiul „Securitatea informațională din perspectivă mediatică”⁸¹, elaborat de nouă experți din RM.

6.2. Opinia și evaluarea experților

Cu referire la securitatea informațională a țării din perspectivă mediatică, experții au remarcat următoarele:

- Potrivit datelor CCA, 70% din posturile TV transmise în spațiul informațional al RM sunt din Federația Rusă și promovează politici axate deseori pe mesaje anti-europene, anti-naționale, utilizând instrumente de propagandă, manipulare și dezinformare. Lipsa unor studii serioase asupra efectelor acestor practici, cât și lipsa unor politici de stat eficiente de contracarare a lor, pun și mai mult în pericol securitatea informațională a RM.
- Chiar dacă, formal, spațiul informațional al RM este securizat prin reglementări, pentru deținătorii de licențe, referitoare la programele retransmise, la public ajunge un volum masiv de informație emisă de canale de televiziune rusești sau pe online, care propagă falsuri, ură interetnică, încurajează separatismul etc.
- Spațiul mediatic e poluat cu informații eronate. Manipularea e la ordinea zilei. Nu există imunitate socială la propagandă, ceea ce au demonstrat-o și ultimele alegeri din RM.
- Multe companii media redistribuie produse audiovizuale străine de proastă calitate, inclusiv știri și emisiuni care subminează securitatea informațională a țării prin promovarea unor informații false și distorsionate intenționat despre realitățile din Moldova, din regiune și din lume, cu scopul de a influența mentalitatea și viziunile cetățenilor moldoveni, inclusiv opțiunea lor electorală în alegeri.
- Spre deosebire de alte state, la noi se întâmplă lucruri cel puțin ciudate. În martie, de exemplu, autoritățile letone anunțau că au închis versiunea locală a site-ului media „Sputnik”, care distribuia informații pro-Kremlin. În aprilie, și Turcia a închis accesul la agenția pro-Kremlin „Sputnik”, iar în mai Guvernul Cehiei anunța despre intenția creării unui centru care să contracareze influența propagandei externe. Chiar și în Rusia unele mass-media sunt îngrijorate de proporțiile propagandei. În luna iunie, bunăoară, Alianța Editurilor Regionale Independente din Rusia a lansat o campanie împotriva posturilor NTV și „Rossia”. Și anume, programul TV publicat în ziarele regionale era însoțit, în dreptul siglei NTV sau „Rossia”, de o notă în care cititorii erau informați că, în cazul acestor canale, sub masca

⁸¹ <http://soros.md/publication/securitate-informationala-perspectiva-media-studiu>

unor materiale jurnalistice, telespectatorii pot obține informații distorsionate sau propagandă. La noi însă „totul e bine”.

- În UTA Gagauz-Yeri mass-media regionale contribuie insignifiant la securitatea spațiului informațional. Conținuturi locale sunt puține, în schimb, mai ales în cablu, predomină net canalele străine. Multe dintre ele transmit și informație manipulatorie. Dar nu credem că ieșirea din situație stă în interzicerea acestora.
- Chiar dacă majoritatea frecvențelor sunt atribuite radiodifuzorilor aflați sub jurisdicția RM, prevederile legislației în vigoare permit titularilor de licențe retransmisia unui volum mare de programe din străinătate. Nu există o preocupare constantă de a spori volumul emisiunilor proprii/autohtone difuzate în primă audiție. Calitatea și sau natura programelor difuzate (de regulă, dezbateri puerile/politice) contribuie în mică măsură la fortificarea securității informaționale a statului.
- Achiziția filmelor televizate reprezintă o consecință indirectă a permisiunii acordate radiodifuzorilor de a retransmite servicii de programe. De facto, a vorbi despre securitatea informațională în contextul achiziției filmelor televizate este un non-sens.
- Mass-media străine, ca număr și/sau influență (audiență), sunt extrem de numeroase; limba de difuzare a mesajelor este alta decât cea de stat.
- O concentrare excesivă a mass-media audiovizuale deja reprezintă automat o provocare la securitatea informațională a statului. Ea subminează pluralismul și diversitatea presei. Dependenta economică și politică este încă o bilă neagră în „coșul” (non)securității informaționale.
- Experții străini consideră că propaganda ar putea fi contracarata prin consolidarea produsului autohton, dar sub aspect de politici de stat aproape că nu se întreprinde nimic în acest scop. Excepție sunt concursurile de finanțare a proiectelor de către CCA.
- Încercările autorităților de a proteja spațiul informațional de invazia propagandei ruse a eșuat - proiectul de lege propus de deputați a fost criticat de organizațiile internaționale și societatea civilă, și nu a mai fost aprobat.
- Securitatea informațională a RM este, înainte de toate, obligația autorităților statului. O reglementare clară în acest sens ar echilibra proporțiile, fiindcă astăzi redacțiile naționale nu sunt capabile să facă față valului de propagandă ce vine de la Moscova. Până și în pachetul TV oferit cetățenilor de „Moldtelecom”, o companie de stat (!), ponderea posturilor retransmise din Est se ridică la aproape 80 la sută. Astfel, asistăm la situația ridicolă când premierul se plânge în presa de peste Ocean de propaganda rusă din RM și solicită ajutorul Occidentului în a o combate, în timp ce instituțiile publice din țara pe care o conduce acordă noi licențe pentru posturi TV notorii în ale propagandei (RTR, ORT, NTV etc.), iar șeful său de partid chiar retransmite câteva dintre ele.

- În februarie 2016, CCA a efectuat monitorizarea serviciului de programe al postului de televiziune „REN TV Moldova”, inclusiv a unui material jurnalistic din cadrul emisiunii „Военная тайна”, difuzată la 30 ianuarie 2016 și dată în reluare la 1 februarie 2016. Rezultatele monitorizării au atestat că „REN TV Moldova” a comis multiple abateri de la prevederile Codului Audiovizualului și ale Codului de conduită al radiodifuzorilor. Aceste tendințe s-au făcut simțite și mai mult în perioada campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale din toamna anului 2016, atunci când, urmare a rezultatelor alegerilor, presa din Federația Rusă titra: [„Chișinăul e al nostru”](#). Prin urmare, mass-media străine afectează și în continuare securitatea informațională a RM.
- În Transnistria, produsele jurnalistice ale mass-media de stat sunt în prealabil verificate de serviciile speciale din regiune.
- În RM - în special, în televiziune - s-a profilat un fenomen mediatic curios: cu cât este mai mare volumul de emisiuni producție proprie și autohtonă, cu atât mai mare este riscul de a da faliment. Se întâmplă deoarece, în condițiile actualului cadru legislativ, nu poate exista o concurență loială cu televiziunile care includ sau retransmit un volum mare de emisiuni din străinătate, respectiv spațiul informațional este permanent în pericol.
- La nivel de stat, lipsește un sistem adecvat de media literacy, organizațiile neguvernamentale fiind singurele care se preocupă de educația consumului critic al presei. În ansamblu, aceste elemente determină lipsa de imunitate socială la propaganda informațională a majorității cetățenilor moldoveni, iar rezultatele ultimelor alegeri prezidențiale au confirmat acest lucru.

Capitolul VII. Securitatea jurnaliștilor

Indicatorul conține două afirmații.

Prima afirmație - *Jurnaliștii și-au exercitat meseria în securitate în toate cazurile, în majoritatea absolută a cazurilor, în majoritatea cazurilor, în parte a cazurilor, în insecuritate* - a întrunit 33 de puncte și corespunde unei **situații marcate de probleme grave**.

A doua afirmație - *Activitatea jurnaliștilor nu a atras după sine niciun fel de consecințe, a atras consecințe ușoare, consecințe de gravitate medie, consecințe grave, consecințe foarte grave* - a întrunit 39 de puncte, ceea ce corespunde unei **situații relativ bune**.

Astfel, potrivit estimărilor experților-evaluatori, securitatea jurnaliștilor a întrunit un indice de 36.00 de puncte și corespunde unei **situații marcate de probleme grave**.

7.1. Cronologie

- La 22 ianuarie procuratura Buiucani inițiază o cauză penală în baza plângerii depuse de cameramanul portalului de știri Today.md, potrivit căruia el ar fi fost agresat și deposedat de camera de luat vederi în timp ce filma, la 20 ianuarie, protestele violente din fața Parlamentului⁸².
- La 15 februarie jurnaliștii „Publika TV” sunt agresați și înjurați la protestul din fața Judecătoriei Râșcani, organizat de „Partidul Nostru” și Platforma DA⁸³.
- La 30 martie 2016, angajații GRT adresează o scrisoare deschisă către CCA, în care se plâng că ar fi supuși presiunilor și că le este amenințată libertatea de a-și exercita profesia de jurnalist, după ce bașkanul Găgăuziei a promulgat Legea Audiovizualului din UTAG⁸⁴.
- La 20 aprilie membrii Mișcării Naționale „Statalitate” declară, în cadrul unei conferințe de presă, că acțiunile conducerii TV „Moldova 1” *„fac parte dintr-un plan criminal, care de mai multe ori a fost făcut public de membrii „Unirea-2012” și a așa-numitului „Sfatul Țării 2”. Ne adresăm către PG, SIS, CCA și Curtea de Conturi cu cererea de a opri imediat crimele efectuate de conducerea „Moldova 1” împotriva Statului și poporului RM*⁸⁵.
- La 3 mai, în contextul marcării Zilelor Libertății Presei, jurnaliști și organizații de media protestează la Ambasada Azerbaidjanului în RM, cerând eliberarea jurnalistei azere Khadija Ismayilova, arestată la Baku pentru realizarea mai multor investigații. La sediul instituției a fost arborat un banner cu mesajul „FreeKhadija!”. Un reprezentant al ambasadei a cerut în mod ultimativ ca bannerul să fie scos și să i se spună, exact, cine a făcut bannerul și cine l-a arborat⁸⁶.
- La 6 mai ONG-urile de media reacționează public în legătură cu altercațiile din Piața Marii Adunări Naționale dintre un grup de protestatari și un jurnalist de la Today.md⁸⁷.
- La 30 mai comitetul de securitate din regiunea transnistreană a confirmat oficial că, pe parcursul unei perioade mai îndelungate de timp, a blocat accesul la un șir de portaluri de știri și pagini web ale organizațiilor neguvernamentale „pentru a proteja moralitatea, sănătatea, drepturile și interesele legitime ale cetățenilor”. Scrisoarea KGB-ului de la Tiraspol către președintele sovietului suprem a fost publicată pe rețele de socializare de jurnalistul transnistrean Andrei Safonov⁸⁸.

⁸² http://www.realitatea.md/cazul-agresarii-unui-cameraman-la-protestul-de-miercuri-de-la-parlament-cercetat-penal_33301.html

⁸³ <http://topmedia.md/jurnalisti-publika-tv--agresati-si-injurati-la-protestul-din-fata-judecatoriei-rascani--video-necezurat--70188.html>

⁸⁴ http://www.realitatea.md/angajati---gagauziya-radio-televizionu---se-plang-cca--jurnalistii-sunt-supusi-presiunilor-si-le-este-amenintata-libertatea-de-a-si-exercita-profesia_36872.html

⁸⁵ <http://deschide.md/ro/news/social/26583/Mi%C8%99carea-%E2%80%99EStatalitate%E2%80%99D-condamn%C4%83-promovarea-unionismului-la-Moldova-1.htm>

⁸⁶ http://radiochisinau.md/politizarea_si_concentrarea_presei_cele_mai_grave_probleme_ale_mass_media_din_r_moldova-33153

⁸⁷ <http://media-azi.md/ro/stiri/declara%C8%99Bie-ong-unilor-de-media-%C3%AEn-leq%C4%83tur%C4%83-cu-alterca%C8%99Bile-dintre-un-grup-de-protestatari-%C8%99>

⁸⁸ <http://deschide.md/ro/news/social/27857/KGB-ul-transnistrean-blocheaz%C4%83-site-urile-opozan%C8%99Bilor-lui-%C8%98evciuk.htm>

- La 17 iunie sovietul suprem de la Tiraspol adoptă în două lecturi modificări la Codul penal al regiunii separatiste, prin care se instituie pedeapsa penală pentru negarea rolului pozitiv al misiunii de pacificare a Federației Ruse în Transnistria. Astfel, acțiunile publice sau afirmațiile, făcute inclusiv prin mass-media, pe rețele de socializare sau pe internet, care exprimă o lipsă evidentă de respect față de misiunea de pacificare a Rusiei în Transnistria și sunt orientate spre denaturarea rolului ei pozitiv, vor fi pedepsite cu o amendă între 500 și 1000 de unități convenționale sau cu privațiune de libertate de până la trei ani⁸⁹.
- În iulie, site-ul bizlaw.md scrie că președintele Parlamentului a acționat în judecată postul de televiziune „Jurnal TV”, pe motiv de lezare a onoarei, demnității și reputației profesionale într-un material difuzat luna februarie. Demnitarul a considerat că i-au fost încălcate drepturile și a solicitat despăgubiri în sumă de 30 de mii de euro⁹⁰.
- La 13 iulie jurnalista Natalia Morari anunță, în cadrul emisiunii INTERPOL pe care o moderează la TV7, că a primit mai multe mesaje prin care era atenționată că anumite instituții din țară pregătesc acțiuni împotriva ei, pentru a o reduce la tăcere⁹¹.
- La mijloc de iulie ONG-urile de media iau atitudine în cazul unei reportere (Mariana Colun) de la Centrul de Investigații Jurnalistice. Reportera a expediat câteva solicitări de informații pe adresa MAI, în care cerea, între altele, un comentariu privind un posibil caz de corupție pe care l-ar fi admis unii polițiști în cazul pieței improvizate în preajma Gării. În loc de răspuns, ea a primit o citație pentru a fi chestionată „în legătură cu examinarea materialului privind furnizarea informației despre acțiunile pretins ilegale ale angajaților Poliției”. Totodată, reportera a fost avertizată că, în cazul în care nu se va prezenta la MAI la momentul indicat în citație, riscă să fie amendată sau să fie adusă silit⁹².
- La 15 iulie organizațiile neguvernamentale de media protestează împotriva intimidării jurnalistului Vadim Șterbate, reporter al ziarului „Observatorul de Nord” din orașul Soroca, de către viceministrul Apărării (Alexandru Cimbriciuc). După publicarea articolului „[\(De\)gheretizarea orașului Soroca?](#)”, în care a fost semnalată problema construcțiilor care strică aspectul orașului, inclusiv a unei gherete ce aparținea feciorului viceministrului și care fusese amplasată chiar în apropierea Cetății Soroca, redacția și colaboratorii ei au fost intimidați în diverse moduri. Inițial, ghereta a fost transportată în fața sediului „Observatorului de Nord”, iar ulterior Cimbriciuc a cerut Comisariatului militar Soroca să verifice dacă Vadim Șterbate este la evidență militară sau are [catedra militară](#) la activ⁹³.

⁸⁹ <http://www.europalibera.org/a/27805301.html>

⁹⁰ <http://deschide.md/ro/news/politic/28617/Candu-cere-prin-judecat%C4%83-30-000-%E2%82%AC-de-la-Jurnal-TV.htm>

⁹¹ <http://topmedia.md/jurnalista-natalia-morari-amenintata-politia-va-investiga-declaratiile--dar-spune-ca-trebuie-sa-fie-depusa-o-plangere-din-partea-victimei-video---77029.html>

⁹² <http://media-azi.md/ro/stiri/condamn%C4%83m-abuzurile-mai-fa%C8%9B%C4%83-de-o-reporter%C4%83-centrului-de-investiga%C8%9Bii-jurnalistice>

⁹³ <http://media-azi.md/ro/stiri/organiza%C8%9Bile-negovernmentale-de-media-protesteaz%C4%83-%C3%AEmpotriva-intimid%C4%83rii-jurnalistului-vadim>

- La 21 iulie serviciul de securitate al Parlamentului îi retrage acreditarea unei jurnaliste de la portalul Newsmaker.md pentru că „a părăsit locul special amenajat pentru presă” și a intrat în sala de ședințe a Legislativului. Acolo, jurnalista i-a adresat o întrebare președintelui Parlamentului. După ce i s-a răspuns, cei de la securitate s-au apropiat de ea și i-au cerut să prezinte acreditarea și buletinul de identitate. Mai târziu, buletinul de identitate i-a fost restituit, nu și acreditarea însă.⁹⁴
- La 2 august jurnalistul Constantin Cheianu anunță că „noaptea trecută s-a împușcat în geamul apartamentului în care locuiește fiica mea”⁹⁵.
- La 3 august un reporter „Jurnal TV” este agresat de un simpatizant al lui Ilan Shor. Incidentul se produce la Curtea de Apel, unde avea loc o ședință de examinare a recursului avocaților edilului de Orhei prin care fusese cerută eliberarea acestuia din arest preventiv. În timp ce lua un interviu, reporterul (Adrian Prodan) a fost atacat de o simpatizantă de-a lui Shor. Revoltată și înfuriată, femeia a început să înjure și să lovească reporterul și microfonul „Jurnal TV”.⁹⁶
- La 27 august jurnalistul și membrul Platformei DA, Vasile Năstase, a fost citat de Inspectoratul de Poliție Cimișlia pe motiv că în luna iunie, în timpul unei întrevederi cu simpatizanții Platformei DA la Cimișlia, l-ar fi agresat fizic pe reporterul portalului de știri Today.md, Vadim Ungureanu⁹⁷.
- La 2 noiembrie directorul postului local de televiziune din Șoldănești, Victor Sofroni, declară că este intimidat de către șeful Inspectoratului raional de Poliție, Cazimir Trocin, după ce jurnaliștii au investigat mai multe subiecte ce se referă la încălcările admise de către forțele de ordine din localitate. Directorul „Impuls TV” susține că, deoarece le-ar fi pătat imaginea polițiștilor, Trocin l-ar fi amenințat că se va răzbuna pe fratele său, care este administratorul întreprinderii „Apă-Șoldănești”⁹⁸.
- La început de noiembrie sunt transmise în instanța de judecată trei dosare intentate redactorului-șef al publicației „Человек и его права” din Transnistria, Nicolae Buceați⁹⁹.
- La 11 noiembrie jurnalistul și prezentatorul emisiunii „Puterea a patra” de la TV N4, Gheorghe Gonța, își anunță demisia. [Problemele au apărut după ce jurnalistul a fost nevoit să anuleze o emisiune al cărei invitat fusese liderul „Partidului Nostru”, Renato Usatî](#)¹⁰⁰.
- La 15 noiembrie PSRM acționează în judecată RISE Moldova, pentru investigația „Banii lui Dodon din Bahamas” și cere 10.000 de lei și publicarea unei dezmințiri. De menționat că pe 4 octombrie PSRM a

⁹⁴ <http://unimedia.info/stiri/un-jurnalist-a-ramas-fara-acreditare-in-parlament--motivul-i-a-adresat-o-intrebare-speakerului-candu-in-sala-de-sedinte-118668.html>

⁹⁵ <http://www.jurnal.md/ro/social/2016/8/2/jurnalistul-constantin-cheianu-amenintat-din-nou-noaptea-trecuta-s-a-impuscat-in-geamul-apartamentului-in-care-locuiește-fiica-mea-foto/>

⁹⁶ <http://www.jurnal.md/ro/social/2016/8/3/reporter-jurnal-tv-agresat-in-timpul-unui-protest-in-sustinerea-lui-shor-de-un-simpatizant-al-primarului-de-orhei/>

⁹⁷ <http://www.jurnal.md/ro/social/2016/8/27/jurnalistului-vasile-nastase-i-s-a-intentat-dosar-penal/>

⁹⁸ <http://www.jurnal.md/ro/social/2016/11/2/directorul-postului-local-de-televiziune-din-soldanesti-sustine-ca-este-intimidat-de-politisti/>

⁹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=zzXURb0eY6c>

¹⁰⁰ <http://unimedia.info/stiri/dupa-opt-ani-de-n4-gheorghe-gonta-a-anuntat-ca-pleaca-cineva-incearca-sa-mi-afecteze-imaginea-123064.html>

trimis redacției RISE o cerere prealabilă, unde solicita dezmințirea aceleiași informații, în caz contrar, o va acționa în judecată.¹⁰¹

- La 15 noiembrie Asociația Promo-LEX comunică despre câteva cazuri de intimidare a jurnaliștilor din regiunea transnistreană. Astfel, freelancera Natalia Scurtul a fost citată la direcția de miliție din Tiraspol pentru exprimarea unor opinii personale la TSV (Televedenie Svobodnogo Vîbora), un post de televiziune privat din regiune. După interogare, reprezentanții miliției i-au comunicat Nataliei Scurtul că nu vor iniția o anchetă, deoarece ea nu este angajată a postului TSV și nu poartă răspundere administrativă. Precizăm că fondatorii postului TSV sunt reprezentanți ai Companiei „Sherif”, care finanțează partidul „Obnovlenie”, considerat în opoziție față de Evgheni Șevciuk. De asemenea, la 12 noiembrie, reprezentanții miliției au încercat să îi interzică unui tânăr din Bender să distribuie ziarul „Человек и его права”¹⁰².
- După alegerile prezidențiale din stânga Nistrului în rețele de socializare și în știrile difuzate la posturile TV comerciale au apărut informații despre faptul că televiziunea de stat este terorizată de către noul lider al regiunii separatiste, inclusiv că a fost retras utilajul instituției. Nina Ștanski, soția ex-președintelui transnistrean, scria pe Facebook: „Proaspăt alesul șef al regiunii a declarat că nu dorește să lupte cu jurnaliștii și să se răzbune. Pe cei de la PGTRK îi terorizează a doua zi. Vin cei de la sovietul suprem și îi amenință cu închisoarea. Încăperea a fost înconjurată de către poliția de patrulare, deși nu e clar ce are poliția de patrulare cu asta”¹⁰³.
- La 22 decembrie avocatul (Iulian Balan) unui candidat la funcția de deputat al APG (Vitalii Dragoi), care a contestat în instanță pierderea alegerilor, a solicitat instanței sancționarea portalului Gagauzinfo.md pentru faptul că acesta a transmis un reportaj on-line de la ședința Curții de Apel Comrat, unde au fost audiați mai mulți martori. Avocatul și-a întemeiat solicitarea prin faptul că asupra martorilor ar putea fi făcute presiuni. Curtea a respins solicitarea pe motiv că ședințele sunt publice¹⁰⁴.

7.2. Opinia și evaluarea experților

Cu referire la securitatea jurnaliștilor, experții au remarcat următoarele:

- În mass-media din Republica Moldova plutește o atmosferă de autocenzură „pentru a nu da de bucluc”, respectiv pentru ca jurnaliștii să-și poată continua cumva activitatea. Nu au fost cazuri grave în care jurnaliștii să fie agresați, însă, dacă vorbim de atacuri mediatice, denigrarea reputației unor reporteri care își fac onest meseria se întâmplă, din păcate, destul de des.

¹⁰¹ <http://unimedia.info/stiri/psrm-a-actionat-in-judecata-rise-moldova-pentru-investigatia-banii-lui-dodon-din-bahamas--cer-10-000-de-lei-si-dezmin-tire-123284.html>

¹⁰² <http://media-azi.md/ro/stiri/promo-lex-sesizeaz%C4%83-%C3%AEn-regiunea-transnistrean%C4%83-contin%C4%83-intimidarea-jurnali%C8%99tilor>

¹⁰³ <http://unimedia.info/stiri/sotia-lui-Sevciuk-primul-post-de-televiziune-national-este-terorizat-de-catre-proaspatul-presedinte-al-regiunii-124798.html>

¹⁰⁴ <http://gagauzinfo.md/index.php?newsid=30213>

- În majoritatea cazurilor jurnaliștii și-au exercitat meseria în condiții de securitate. Au existat și niște excepții însă, cum ar fi bruscarea jurnalistului de la ediția Today.md. Totodată, și comportamentul jurnalistului a fost, din start, unul provocator.
- Nu sunt cunoscute cazuri, în care activitatea jurnaliștilor ar fi atras după sine anumite consecințe, chiar și atunci când unii colegi de breaslă au îndeplinit comenzi politice, calomniind și defăimând anumite persoane. Se pare că, totuși, lipsa de încredere în independența sistemului judiciar din RM îi de-motivează pe cetățeni ca să-și apere onoarea și demnitatea.
- Au existat „bruscări” și intimidări, totuși, nu putem spune că munca jurnalistului în RM este una periculoasă.
- În UTA Gagauz-Yeri jurnaliștii activează în relativă siguranță. Sunt cazuri când realizarea vreunei investigații atrage după sine și amenințări sau agresiuni verbale, dar în autonomie nu există vreo instituție ce ar contabiliza asemenea incidente, le-ar analiza și ar propune soluții. Se face observată tendința de a abandona jurnalismul, dar și de a-l schimba pe activitatea politică.
- În Transnistria, și în anul 2016 au fost cazuri de intimidare a jurnaliștilor din partea organelor de drept. Au fost fabricate dosare, cu semnături ale unor persoane care nici nu știau că semnează chemarea în judecată a unui jurnalist. Unii jurnaliști au fost reținuți, iar asupra membrilor familiilor lor au fost exercitate presiuni. De asemenea, au fost cazuri când milițienii scoteau din cutiile poștale ziarele în care era publicată informație critică la adresa autorităților.
- În exercitarea meseriei, jurnaliștii au fost deseori supuși intimidărilor, amenințărilor și chiar agresiunilor fizice cu consecințe ușoare. De cele mai multe ori, totuși, amenințările nu au fost urmate de acțiuni concrete din partea agresorilor.

Concluzii generale

ISMM pentru anul 2016, cu o valoare de 26.66 de puncte, atestă o **situație generală gravă** a mass-media în Republica Moldova. Cele mai afectate zone, constatate de ISMM, sunt contextul politic, urmat, ca gravitate, de mediul economic și de securitatea spațiului mediatic, ca parte a securității spațiului informațional național.

Indicatorul I - *Cadrul juridic de reglementare a activității mass-media* - atestă o **situație gravă** a mass-media pe această dimensiune. În perioada de referință, nu a fost atestată îmbunătățirea cadrului normativ, singurul act modificat fiind Legea cu privire la accesul la informație. În pofida angajamentelor asumate de Guvern, un nou Cod al Audiovizualului așa și nu a fost adoptat. În prezent lipsesc reglementări separate ce ar delimita serviciile de programe audiovizuale

generaliste de cele tematice; nu există reglementări speciale pentru radiodifuzorii locali/regionali; reglementări pentru mass-media comunitare; pentru media online; presa tipărită, și care ar fi ajustate la realitățile zilei de azi. O parte din actuala legislație nu este conformă standardelor internaționale, iar cadrul juridic este aplicat defectuos.

Indicatorul II - *Contextul politic* - denotă o situație **extrem de gravă** a mass-media sub acest aspect. Principalele motive care au determinat situația în cauză sunt: implicarea masivă a factorului politic în activitatea mass-media, ca urmare a evenimentelor politice majore produse în perioada de referință (alegeri la Chișinău, la Comrat și la Tiraspol); implicarea factorului politic în activitatea autorității de reglementare a audiovizualului; acapararea mass-media importante și influente - în principal, instituții audiovizuale - de către politicieni; impunerea, de facto, a agendei politice pentru un număr mare de mass-media; utilizarea mass-media în scopuri politice; mimarea unei cooperări a politicianului cu media etc.

Indicatorul III - *Mediul economic* - relevă o **situație gravă** a mass-media. Nici legislația, nici starea economiei nu favorizează independența financiară a mass-media, de care depinde și independența lor editorială. Legislația nu prevede limite speciale pentru concentrarea proprietății în mass-media sau pentru accesarea publicității comerciale de către instituțiile de presă. Sunt atestate poziții dominante și pe piața media, și pe piața publicității, fapt ce generează concurență neloială, dar organele responsabile, de facto, acceptă această stare de lucruri. În cea mai bună situație financiară se află mass-media care funcționează din bani de partid. În asemenea cazuri independența editorială devine un deziderat imposibil.

Indicatorul IV - *Mediul profesional* - de asemenea plasează mass-media într-o zonă **marcată de probleme grave**. În RM există principalele elemente ale unui proces de profesionalizare: corp comun de cunoștințe în jurnalism; instituții de formare a jurnaliștilor; asociații ale jurnaliștilor, un cod deontologic; un cod de conduită pentru radiodifuzori etc. În același timp, se atestă mari rezerve față de eficiența procesului de profesionalizare. Rezervele invocate se referă la disonanța existentă între pregătirea specialiștilor și necesitățile pieței; la calitatea unor cadre academice; la neglijarea, în dese rânduri, a normelor profesionale prescrise de coduri; la eșuarea încercărilor de a crea sindicate în breaslă etc.

Indicatorul V - *Calitatea jurnalismului* - califică situația mass-media pe acest segment drept **marcată de probleme grave**. În perioada de referință pe piață au apărut mai multe instituții mediatice, fapt ce contribuie la o fortificare a diversității tipurilor de mass-media (pluralism extern). Totodată, au fost scoase în relief grave probleme ce vizează diversitatea produselor mediatice în interiorul fiecărei mass-media (pluralism intern), cât și calitatea acestora. De cele mai dese ori, în mass-media naționale lipsesc subiecte din mediul rural. Afilierea politică a multor mass-media generează propagandă, manipulare și dezinformare.

Tematicii politice i se acordă o importanță exagerat de mare în detrimentul unor tematici de real interes public.

Indicatorul VI - *Securitatea informațională din perspectivă mediatică* - corespunde unei **situații grave**. Din exterior este atestată o avalanșă de informație pe măsură să erodeze securitatea statului, iar această avalanșă este acceptată și sprijinită chiar de instituții ale statului. Din interior pericolele vin dinspre presa care difuzează informație manipulative, or, în situația când importante mass-media sunt deținute de politicieni, asemenea pericole nu pot să dispară. Securitatea informațională din perspectivă mediatică poate fi asigurată eficient printr-un jurnalism de calitate și prin educația media. Deocamdată, în perioada de referință, statul nu a demonstrat că într-adevăr dorește securizarea spațiului informațional.

Indicatorul VII - *Securitatea jurnaliștilor* - atestă o **situație marcată de probleme grave**. Deși jurnaliștii, în mare, și-au exercitat misiunea în condiții de securitate, n-au fost lipsă cazurile de obstrucționare a acestora. Au existat mai multe cazuri când jurnaliștii au fost fie amenințați, fie agresați verbal sau fizic, fie li s-au deteriorat echipamentele, fie li s-au intentat dosare în instanță. Asemenea acțiuni, consideră experții, au un singur scop - să intimideze mass-media, să le facă „mai cumini”, mai ales, în raport cu autoritățile. N-a fost trecut cu vederea nici comportamentul provocator al unor jurnaliști.

Recomandări

Cadrul normativ existent să fie îmbunătățit și completat cu prevederi conforme standardelor internaționale. Acestea să vizeze, pentru activitatea instituțiilor audiovizualului, norme democratice prin care să fie depolitizat domeniul și care să prevină pozițiile dominante; să instituie reglementări suplimentare pentru radiodifuzorii locali/regionali; să consacre juridic și să instituie reglementări pentru activitatea radiodifuzorilor comunitari; să consacre juridic definiția și statutul media online. Cadrul normativ existent și cel îmbunătățit și completat să fie executat eficient și cu bună-credință de către factorii responsabili.

Să fie abandonat amestecul factorului politic în activitatea mass-media, imixtiune care se manifestă, în principal, prin desemnarea pe criterii politice/partinice a autorităților de reglementare și de supraveghere a domeniului audiovizualului și prin acapararea/subordonarea unor importante/influente instituții mediatice de către politicieni.

Legislația economică să fie completată cu prevederi distincte referitoare la media-business, ce ar institui limite speciale pentru regimul de proprietate în mass-media și pentru accesarea publicității comerciale de către instituțiile mediatice, și care, de asemenea, ar asigura o concurență loială pe ambele piețe - cea a mass-media și cea a publicității.

Să fie eliminată practica activității instituțiilor mediatice din surse obscure și să fie asigurată independența economică a acestora din activități economice, singurele ce pot asigura și independența editorială, spre beneficiul întregii societăți.

Instituțiile formative de profil să-și ajusteze operativ și adecvat activitatea la necesitățile pieței mediatice. Asociațiile profesionale să-și diversifice și să-și eficientizeze activitățile. Să fie promovată și realizată ideea creării sindicatelor în breaslă. Să fie instituite și respectate norme de autoreglementare pentru mass-media online. Să fie încurajată elaborarea, promovarea și respectarea codurilor deontologice la nivel de instituții mediatice.

Să fie fortificat pluralismul extern și intern al mass-media. Să fie stimulat pe toate căile posibile jurnalismul democratic și, dimpotrivă, să fie descurajat jurnalismul de partid și cel la comandă.

Să fie elaborate și implementare acțiuni de securizare a spațiului mediatic - înainte de toate, prin ample politici de sprijinire a sporirii, ca volum și calitate, a produselor mediatice autohtone și prin obligativitatea unui curs de educație media în sistemul educațional.

Să fie fortificată securitatea jurnaliștilor prin monitorizarea tuturor cazurilor de obstrucționare a acestora în exercițiul funcțiunii, la nivel central sau local/regional; prin mediatizarea largă a fiecărui caz și prin urmărirea atentă a soluționării lor de către organele competente.

Anexa 1

Indicatori	Afirmații	Punctaj
I. Cadrul juridic de reglementare a activității mass-media	1.1. Legislația mass-media este suficientă, suficientă în cea mai mare parte, suficientă în mare parte, suficientă în măsură mică, insuficientă	4, 3, 2, 1, 0
	1.2. Legislația mass-media este conformă standardelor internaționale, conformă în cea mai mare parte, conformă în mare parte, conformă în măsură mică, neconformă	4, 3, 2, 1, 0
	1.3. Legislația este aplicată corect de fiecare dată, de cele mai dese ori, deseori, rareori, deloc sau aproape deloc	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator I:		
Argumentare punctaj		
II. Contextul politic	2.1. Situația politică este favorabilă activității mass-media, favorabilă în cea mai mare parte, favorabilă în mare parte, favorabilă în măsură mică, defavorabilă	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator II:		
Argumentare punctaj		
III. Mediul economic	3.1. Mass-media sunt independente economic, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu-s independente	4, 3, 2, 1, 0
	3.2. Mass-media sunt independente editorial, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu-s independente	4, 3, 2, 1, 0

Total Indicator III:		
IV. Mediul profesional	4.1. Procesul de profesionalizare a mass-media este suficient, suficient în cea mai mare parte, suficient în mare parte, suficient în măsură mică, insuficient	4, 3, 2, 1, 0
	4.2. Procesul de profesionalizare a mass-media este eficient, eficient în cea mai mare parte, eficient în mare parte, eficient în măsură mică, in eficient	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator IV:		
Argumentare punctaj		
V. Calitatea jurnalismului	5.1. Există pluralism extern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există	4, 3, 2, 1, 0
	5.2. Există pluralism intern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există	4, 3, 2, 1, 0
	5.3. Mass-media sunt de calitate, de calitate în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu sunt de calitate	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator V:		
Argumentare punctaj		
VI. Securitatea informațională din perspectivă mediatică	6.1. În spațiul informațional activează instituții mediatice autohtone care contribuie plener, în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, deloc la fortificarea securității informaționale	4, 3, 2, 1, 0
	6.2. În spațiul informațional activează instituții mediatice străine care nu afectează, afectează în măsură mică, în mare parte, în cea mai mare parte, afectează total securitatea informațională	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator VI:		
Argumentare punctaj		
VII. Securitatea jurnaliștilor	7.1. Jurnaliștii și-au exercitat meseria în securitate în toate cazurile, în majoritatea absolută a cazurilor, în majoritatea cazurilor, în parte a cazurilor, în	4, 3, 2, 1, 0

	insecuritate au fost cazuri cu consecințe ușoare, au fost cazuri cu consecințe grave	
	7.2. Activitatea jurnaliștilor nu a atras după sine niciun fel de consecințe, a atras consecințe ușoare, consecințe de gravitate medie, consecințe grave, consecințe foarte grave	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator VII:		
Argumentare punctaj		
Total punctaj:		

Anexa 2

Nr.	Experți-evaluatori	Funcție
1.	Eugen Rîbca	Jurist
2.	Alexandru Lebedev	Diez.md, manager
3.	Ludmila Barbă	IPNA Compania „Teleradio-Moldova”, jurnalistă
4.	Dumitru Lazur	RISE-Moldova, jurnalist
5.	Raisa Lozinschi	Ziarul Național, jurnalistă
6.	Viorica Zaharia	Consiliul de Presă, președintă
7.	Olga Guțuțui	Consiliul Coordonator al Audiovizualului, membră
8.	Elizaveta Rotari	ATV, Comrat, UTAG, manageră
9.	Natalia Scurtul	Tiraspol, Transnistria, jurnalistă
10.	Lucia Bacalu	Expresul, Ungheni, manageră
11.	Tatiana Puiu	Juristă
12.	Alexandru Dorogan	Jurnalist
13.	Petru Macovei	API, director executiv

14.	Ion Bunduchi	APEL, director executiv
-----	--------------	-------------------------

Indicatori/ afirmații	Experți / evaluare individuală														punctaj afirmații/ indicatori
	Ex.1	Ex.2	Ex.3	Ex.4	Ex.5	Ex.6	Ex.7	Ex.8	Ex.9	Ex.10	Ex.11	Ex.12	Ex.13	Ex.14	
Ind. I															
1.1.	3	2	3	2	3	2	2	0	2	2	3	2	2	2	30
1.2.	2	3	3	2	2	3	2	1	2	3	2	2	2	2	31
1.3.	2	2	3	1	1	1	2	2	1	2	3	2	2	1	25
Total	7	7	9	5	6	6	6	3	5	7	8	6	6	5	28.66
Ind. II															
2.1.	1	1	2	2	0	1	0	1	0	0	1	2	1	2	14
Total	1	1	2	2	0	1	0	1	0	0	1	2	1	2	14.00
Ind. III															
3.1.	1	1	2	2	1	0	1	1	0	2	1	1	1	1	15
3.2.	1	1	3	2	1	1	1	3	1	2	2	2	1	1	22
Total	2	2	5	4	2	1	2	4	1	4	3	3	2	2	18.50
Ind. IV															
4.1.	3	1	4	3	3	3	4	1	3	3	4	3	2	3	40
4.2.	2	1	2	2	2	2	2	1	1	1	4	1	1	1	23
Total	5	2	6	5	5	5	6	2	4	4	8	4	3	4	31.50
Ind. V															
5.1.	3	1	4	3	2	4	2	2	1	3	4	3	3	2	37
5.2.	2	1	3	2	2	3	2	3	3	2	2	1	1	1	28
5.3.	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	19
Total	6	3	9	7	5	8	6	7	5	6	8	5	5	4	28.00
Ind. VI															
6.1.	1	1	3	2	2	1	2	1	4	1	1	2	1	1	23

6.2.	1	2	4	2	1	1	2	2	0	1	2	1	1	1	21
Total	2	3	7	4	3	2	4	3	4	2	3	3	2	2	22.00
Ind. VII															
7.1.	3	1	3	3	2	3	3	2	2	2	3	2	2	2	33
7.2.	3	2	4	3	3	3	3	3	1	2	3	3	3	3	39
Total	6	3	7	6	5	6	6	5	3	4	6	5	5	5	36.00
Total	29	21	45	33	26	29	30	25	22	27	37	28	24	24	26.66

Anexa 3